

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat, Direc. Contenc. B-cef G-le a Țărei Românești	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat membru Cons. legislativ	GR. CONDURATU Consilier la Curtea de Apel București	RÉNÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris
V. DONGOROZ Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALFRED JUVARA Dr. în Drept din Paris Avocat	D. NEGULESCU Profesor la Facultatea de Drept, București	I. GR. PERIȚEANU Avocat	C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București
GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Dr. în Drept din Paris Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALBERT WAHL Profesor la Facultatea de Drept din Paris	C. STOIANOVICI Dr. în Drept din Paris Avocat

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case Com. și Autorit.	800 lei
" Avocați	500 "
" Magistrați	400 "
6 luni prețul de sus pe jumătate	

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artei, 5 și Rahovei, 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

S'a pus sub presă, în Editura «Curierul Judiciar», **Contractul de închiriere sub regimul excepțional al legii din 27 Martie 1924**, comentariu însoțit de textul tuturor legiuinilor excepționale, de articolele codului civil în materie, de legea proprietarilor, cum și de jurisprudența la zi a tuturor instanțelor judecătorești, Desbaterile Parlamentare, Expunerea de motive, Rapoartele Comitetelor delegaților Senatului și Camerei, etc.

Lucrarea este alcătuită ca și în trecut de d-nii: *Conduratu, Periețeanu și Velescu*.

Se vor face și volume legate.

Comandele se primesc de pe acum la *Curierul Judiciar*. Prețul 100 lei. Legate cu pânză la cotor 165 lei, iar cu piele 190 lei.

SUMAR

— *Societatea română de legislație comparată afiliată Societății de legislație comparată din Paris*. — Discursurile rostite de d-nii Matei Bals, Ionescu-Dolj, în numele Ministrului de justiție G. Mărzescu, I. G. Duca, Ministrul afacerilor streine și Coutele de Manneville, Ministrul Franței la București;

— *Naționalitatea femeii separată de Corp în Dreptul internațional*, de d-l avocat C. Ionescu-Olt;

— *Observațiuni asupra unui articol din legea chiriilor*, de d-l avocat Dumitru I. Georgescu.

Jurisprudență:

— Curtea de Casație s. III: *H. Ascher cu Firma L. Bercovici* (Interpretarea convențiunilor de instanțele de fond, în ce condițiuni poate duce la casare? Art. 970 și urm. c. civil; Art. 32 § 6 legea Curții de Casație), cu o Notă de d-l Prof. U. Alexandrescu;

— Cas. Franceză din 9 și 11 Oct. 1919. — Idem;

— Trib. Notariat Ilfov: *Iancu și P. Iliescu cu I. Sârbu* (Dacă este tardivă contestațiunea făcută de un terțiu, în contra punerii în posesie chiar în ziua executării, după ce însă jurnalul întocmit conform art. 403 pr. civ. fusese încheiat?);

— *Principii de Drept Constituțional*, de d-l I. N. Stambulescu, Bibliografie de C. G.

A apărut **Jurisprudența Generală No. 13**, cu data de Joi 3 Aprilie 1924, sub direcțiunea d-lui consilier *Gr. Conduratu*, cuprinzând 56 de hotărâri ale Curții de Casație și ale diferitelor instanțe judecătorești din țară, cu numeroase Note. Prețul 20 lei.

Abonamentul anual: 800 lei pentru Autorități și Case de Comerț, 500 pentru avocați și 400 pentru magistrați.

Societatea română de Legislație comparată afiliată Societății de Legislație comparată din Paris

Duminică 30 Martie 1924, a luat ființă Societatea română de Legislație comparată menită să contribuie la realizarea unificării legislative și la studiul legilor ce vor fi aplicate în România-Mare.

Importanța acestei noi formațiuni juridice și obolul pe care-l va aduce științei dreptului sunt ușor de întrevăzut, dat fiind numele persoanelor cari s'au devotat acestei instituțiuni.

Faptul că la constituirea acestei Societăți pentru prima oară a luat parte Ministrul Justiției, Ministrul de Externe și Ministrul Franței, alături de magistrații și avocații țării, este o dovadă că această Societate se bucură de încrederea tuturor pentru realizarea idealului ce-l urmărește.

Curierul Judiciar în No. 6 din 10 Februarie 1924 a anunțat formațiunea acestei Societăți ca afiliată Societății similare din Paris și a contribuit în limita posibilității sale la înfăptuirea ei.

Publicăm azi cu mulțumire și încredere în viitor, procesul-verbal de constituire.

PROCES-VERBAL.

al adunării generale de constituire a Societății de Legislație comparată afiliată Societății de Legislație comparată din Paris.

Sedința se deschide la ora 12 sub președinția d-lui I. G. Duca, Ministrul de Externe, azi Duminică 30 Martie 1924 în locuința d-lui avocat I. Cohen, Str. Matei Basarab No. 1, București.

Prezenți și reprezentați d-nii: Ion G. Duca, Ministru de Externe, Conte de Manneville Ministrul Franței, G. Mărzescu Ministrul Justiției, d-l Alexandrescu Dem., prof. univ., Antonescu Em., prof. univ., Athanasovici Vladimir, Alexandrescu Traian, Aznavarian H., Balș Matei, Botez Corneliu, cons. Cas., Botez I., cons. Curte, Birnberg I., Brăescu, Conduratu Gr., cons. Curte, Cerban Al., prof. univ., Cer-

nescu D., preș. Trib., Corodeanu N., Codreanu I., Cernăteanu I., Chemale A., Ciulei Paul, Codreanu I. N., Chefner Filip, Dissescu C., prof. univ., Dumitrescu Gr., Dumitriu V., prof. univ., Dobrescu Dem., Dumitrescu M. A., Decusară C. E., Duculescu V., Dongoroz V., Erbiceanu V., cons. Cas., Pherychide Gr., cons. Curte, Fintescu I. N., Filderman V., Gane Al., proc. Cas., Gălășescu Pik, Hamangiu C., Ionescu-Dolj, cons. Cas., Ioanițescu D. R., Luciliu Ștefănescu, Lerescu, cons. Curte, Missir Petre, prof. univ., Maxim Dim., preș. Curte, Mitescu Niculae, Mironescu Gh., Micescu Istrate, Micescu Dim., Marinescu-Bolintin, Marinescu Jean, Mavrojani Al., Missir, jud. supl., Nicolau Al., cons. cas., Negulescu Dem. prof. univ., Negrutzi Ella, Oromolu M., Ottulescu Al., Ottulescu Em., Oteteleşanu Al., Osias I., Pantazi Em., Panaițescu C., Pașcanu M., prof. univ., Petrovici G., Papadat Nic., Periețeanu Gr. I., Rosseti Radu, Rădulescu Andrei cons. Curte, Rătescu Const. cons. Cas., Rătescu Paul, Rădulescu Siliu jud., Radovan jud., Stelian Toma, prof. univ., Stoeanovici C., Sescioreanu C., Stănescu N., Tăzlăuanu D., preș. Cas., Trancu Grigore Iași, Teodorescu Anibal, prof. univ., Viforeanu cons. Curte, Valerian M., Venulescu N., jud., Vasilescu P., Velescu Al., Xeni C.

Fiind convocați de comitetul de inițiativă compus din d-nii : M. Balș, Emanuel Pantazi, Dem. Negulescu, Gr., Conduratu, Gr. Ferechide, Gr. Trancu-Iași, D. Cernescu, Traian Alexandrescu, C. Stoeanovici și Iosif G. Cohen, pentru a lua parte ca membri fondatori la constituirea Societății de Legislație comparată afiliată la Societatea de Legislație comparată din Paris.

În numele comitetului de inițiativă se rostește de d. Mathei Balș consilier la Inalta Curte de Casație următoarea cuvântare :

Messieurs,

L'oeuvre d'unification législative, rendue nécessaire par la réunion à la Roumaine des provinces qui dépendaient de trois pays différents, a donné un nouvel essor à l'étude du droit comparé dans notre pays. L'examen des lois qu'il s'agit de remplacer et de celles en vigueur dans les différents pays de l'occident doit être la base indispensable de l'élaboration des textes appelés à résoudre les nombreuses difficultés d'ordre théorique et pratique que présente ce travail.

Dans l'idée de grouper les initiatives et les bonnes volontés isolées, un comité d'initiative a pensé qu'il serait utile de créer une association, un organe pour faciliter la coordination des efforts à faire dans ce but.

La communauté des origines, l'appui généreux donné par la France à la création de la Roumanie d'hier et de celle d'aujourd'hui auraient été des motifs suffisants pour que nos tournions nos regards vers le phare dont les faisceaux d'intellectualité lumineuse ne cessent de se projeter sur le monde. L'origine de nos lois, les connaissances juridiques acquises par nos professeurs, nos hommes politiques, nos magistrats, nos avocats s'ajoutaient à ce motifs pour nous y déterminer; ainsi le comité d'initiative a prié Mr. l'avocat Cohen d'établir un lien effectif et permanent entre les deux pays par des communications réciproques et des études sur leurs lois.

La Société de législation comparée de France, grâce au concours donné à cette idée par M.M. les

professeurs A. Wahl, R. Demogue, M.M. Dufourmantelle, secrétaire général de la Société d'études législatives et Goulé, ancien magistrat, secrétaire général de la Société de législation comparée, désireuse également de resserrer les liens entre les deux pays, a décidé d'accorder à la Société de législation comparée roumaine le droit de s'affilier à elle et de publier périodiquement les lois roumaines avec commentaire dans le Bulletin de la Société de France.

Le fait que ce Bulletin est répandu partout, fera connaître à l'étranger rapidement et sous son vrai jour l'activité législative de notre pays. Le comité d'initiative s'est adressé à M. M. les Ministres des Affaires Etrangères et de la Justice en les priant d'accepter la présidence de l'association qui va se constituer d'après la nouvelle loi sur les personnes juridiques, et ces Messieurs, confiants dans la réalisation de nos espoirs, nous ont promis leur bienveillant concours.

Le comité a tenu également en témoignage de ses sentiments pour le pays qui a réalisé et réalisera la victoire du droit dans la guerre et dans la paix, à associer à ces Messieurs, Mr. de Manneville, Ministre de France, qui a accepté également de donner son concours au développement de notre société.

Nous nous sommes adressés aux hommes de droit, du barreau et de la magistrature, qui ont bien voulu nous assurer de leurs sympathies; et dans le but de créer, conformément à la loi, la Société de législation comparée, nous vous avons convoqués en assemblée générale pour examiner l'acte constitutif et les statuts de la Société, pour élire le comité de direction et déléguer 20 membres qui seront chargés de s'adresser aux autorités, pour la constitution de la Société.

En terminant, je tiens à exprimer, au nom du comité, tous nos remerciements à Messieurs de Manneville, Mărzescu et Duca, d'avoir accepté de participer à la création de la Société, à Mr. Francis Rey Secrétaire général de la commission du Danube et à Mr. Cohen, qui ont tout fait pour sa création.

Răspunde d. Ionescu-Dolj, Consilier la Inalta Curte de Casație și secretar general la Ministerul de Justiție, următoarele :

Messieurs,

Monsieur le Ministre de la Justice étant obligé de s'absenter de la Capitale, m'a fait le grand honneur de me charger au dernier moment à le représenter en cette solennité et de l'excuser auprès de vous tous.

En cette qualité, ainsi que celle de juriste roumain, je salue avec satisfaction l'initiative de constituer une section roumaine auprès de la Société de Législation comparée de France, convaincu que de cette collaboration la science juridique et la législation roumaine n'auront qu'à gagner, étant donné qu'au point de vue scientifique l'étude du droit comparé est le seul moyen de perfectionner le droit national, — preuve déjà faite au monde par la Société de législation comparée de France.

J'aime à croire cela, d'autant plus, que le droit roumain s'est formé et développé, surtout à partir de 1864, quand la Roumanie a emprunté la législation napoléonienne, sous les auspices et l'influence de l'esprit juridique français, comme, d'ailleurs, notre savant professeur Dissesco l'a démontré brillamment

à Paris à l'occasion de la célébration du centenaire du code civil Napoléon.

Comme vous voyez, cette collaboration existait déjà de fait, depuis 60 ans ; elle existerait, dorénavant, de droit.

Quand l'élève a gagné le droit de s'asseoir à côté de son professeur, c'est un signe de progrès et en même temps une fierté pour lui.

Au nom de cette fierté qui revient aux juristes roumains de se trouver en compagnie de ces meneurs de la pensée juridique universelle, qui composent la Société de législation comparée de France, comme celle qui revenait au soldat roumain d'avoir gagné la victoire en luttant à côté du brave soldat français, je déclare que le Ministère de la Justice sera toujours prêt à donner son appui pour la formation, le fonctionnement et la prospérité de la section roumaine de législation comparée et, comme juriste roumain, je déclare souscrire ma faible contribution.

În urmă d-l I. G. Duca, Ministrul de Externe ține o lungă cuvântare pe care o redăm în rezumat :

Domnilor,

Am urmărit de aproape și cu interes toate manifestațiunile culturale cu caracter juridic. Eu însuși doctor în drept din Paris, am păstrat vie amintirea anilor de studii. De astă dată însă, primind invitațiunea de a lua parte la lucrările d-voastră cu caracter pur științific, simțindu-mă onorat de a fi alături de distinși juriști ai țării, n'am putut stăpâni în deajuns satisfacțiunea de a vedea în această manifestare o nouă dovadă a legăturilor de prietenie ce unesc țara mea de aceea a Franței. O colaborare științifică a acestor două țări, nu e decât continuarea colaborării sufletești a generațiilor din trecut cari au legat soarta țării noastre de aceea a țării surore.

Nu e nevoie să insist prea mult asupra acestor legături. Dovada o avem în sufletele noastre, ea se citește în ochii noștri și o simțim de îndată ce suntem alături.

Ați pornit la o muncă grea, dar rodnică. Vă urez un deplin succes așa cum de alt-fel sunt în drept a-l cere de la activitatea d-voastră, pusă la încercări mai grele și cu rezultate necontestate.

Cel din urmă vorbește d-l *Manneville*, Ministrul Franței, din al cărui discurs rezumăm :

Domnilor,

Deși nu sunt decât un simplu licențiat în drept, totuși am învățat de la marele dascăl Renault să iubesc dreptul și să apreciez colaborarea adusă de țările cu civilizații similare, cari s'au dezvoltat sub auspiciile științei și legislațiunii franceze.

În afară de originea comună a unirei de drept, am constatat cu multă mulțumire cum în mare parte legislațiunea și regulele de drept ale țării mele se regăsesc în viața d-voastră juridică. Pe acest fond comun, orice colaborare e în mod deosebit sortit izbânzii.

Mulțumesc d-lui Ministru de Externe pentru cuvintele calde de prietenie ce le-a rostit pentru Franța, care știe să păstreze cu recunoștință amintirea expresiunilor de adevărată simpatie.

Cele două țări sunt menite să lucreze împreună și pe toate tărâmurile. Manifestația de azi e un fericit prilej pentru mine de a repeta grija cu care căutăm noi să păstrăm legături culturale în țări cari au luat de la noi elemente cu cari să ducă mai departe și-

înța. Colaborarea savanților francezi cu savanții români e o cheazășie a prieteniei durabile între cele două țări surori.

Se aprobă apoi de adunare în unanimitate actul constitutiv și statutele Societății cu textele propuse și vizate de d-nii M. Balș și Em. Pantazi, cari urmează să fie supuse Trib. Notariat spre autentificare și Trib. Civil spre înscriere ca persoană juridică, delegându-se pentru semnarea actului d-nii : M. Balș, C. Hamangiu, Corneliu Botez, Dim. Maxim, Gr. Conduratu, Andrei Rădulescu, Grigore Pherechide, Dem. Cernescu, Coman Negoescu, N. Venculescu magistrați și d-nii : Petre Missir, Em. Pantazi, V. Athanasovici, Gr. Trancu-Iași, Dem. Negulescu, Al. Ottulescu, Ion Fițescu, C. Stoeanovici, Traian Alexandrescu și Iosif G. Cohen avocați, iar șapte din Domniile lor putând face toate formalitățile cerute de Legea Persoanelor Juridice.

În urma acestora, Societatea declarându-se constituită, se alege ca Președinți onorifici : Ministrul Justiției G. Mărzescu, Ministrul de Externe I. G. Duca și Ministrul Franței Conte de Manneville ; ca membri de onoare d-nii : Raymond Poincaré, președinte de onoare al Societății de Legislație comparată din Paris ; St. Berge președintele Societății de legislație comparată din Paris, Consilier la Curtea de Casație ; Dufourmantelle, secretarul general al Soc. de Studii legislative din Paris ; Paul Goulé, fost magistrat, secretarul general al Societății de Legislație comparată din Paris, Albert Wahl, Lévy Ulman, Lyon Caen, R. Demogue, profesori la Universitatea din Paris și Francisc Rey, fost conferențiar la Facultatea din Paris, secretar general al Comisiunii Danubiene.

Se alege membri în Comitetul de direcțiune pe primul period de patru ani d-nii : D. Tăzlăuanu, M. Balș, Ionescu-Dolj, C. Hamangiu, A. Nicolau, Corneliu Botez, V. Erbiceanu și Al. Gane, consilieri la Casație ; Dim. Maxim, Gr. Conduratu, Andrei Rădulescu, Gr. Pherechide, Const. Viforeanu, Mich. Mosgos și Al. Costin de la C. de Apel ; Dem. Cernescu, Coman Negoescu, Bordeianu, Venculescu, Radovanu, S. Rădulescu, Calmusky, I. Petrescu, Proc. Dumitrescu și St. Mihăileanu dela Tribunal ; d-nii : D. Alexandresco, prof. universitar, Tr. Alexandrescu, P. Athanasovici, Em. Antonescu, prof. univ., A. Cerban, prof. univ., M. Cantacuzino, prof. univ., I. Cohen, C. Disescu, prof. univ., Gr. Dumitrescu, prof. univ., D. Dobrescu, I. Fițescu, Petre Missir, prof. univ., Istrate Micescu, Dem. Negulescu, prof. univ., Al. Ottulescu, Emil Ottulescu, M. Pașcanu, prof. univ., Em. Pantazi, Papadat N., Panitescu C., G. Petrovici, S. Rosental, Toma Stelian, prof. univ., Trancu-Iași, C. Stoeanovici, N. Titulescu, profesor universitar, G. Mironescu prof. univ., Anibal Teodorescu prof. univ. și C. Xeni ; delegându-se d-nii M. Balș și Em. Pantazi ca directori efectivi, și d. Iosif G. Cohen, M. A. Dumitrescu și C. Stoeanovici ca secretari-generalii, iar secretari d-nii H. Aznavorian, I. Brăescu, Rosetti-Bălănescu, V. Dongoroz, I. N. Osias, G. M. Sescioreanu și Al. Velescu.

Ședința se ridică la ora 1 jum. d. a.

Spectator.

S'a pus sub presă *Tabla de materii a Jurisprudenței Generale*, pe anul 1923. Prețul 50 lei. Se adaogă 5 lei pentru porto postal recomandat. La 10 Apr. va începe expedierea ei. Anul 1923 finește cu No. 27.

Naționalitatea femeii separate de corp în dreptul internațional

Prin *Legea privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române*, din 23 Februarie 1924, au fost abrogate dispozițiunile art. 6—20 din Codul Civil, înlocuindu-se astfel întreg titlul I al cărții I-a din Cod. Civ. referitor la drepturile civile și la naturalizare prin noua lege, care conține 70 de articole.

Față de vechile dispozițiuni ale Codului Civil, Legea din 23 Februarie 1924 reprezintă, fără îndoială, un progres netăgăduit, pe de o parte, soluționând chestiuni înainte controversate, nu numai în legislația noastră, dar și în legislațiile celorlalte țări, cari s'au inspirat din Codul Napoleon, iar pe de altă parte reglementând situațiunile deja vizate de Codul Civil, precum și pe cele neprevăzute la acea epocă, relativ îndepărtată, în conformitate cu necesitățile naționale și cu ideile politice și sociale ale epocii în care trăim.

Nu este în cadrul acestui articol a discuta și analiza cuprinsul întregii Legi din 23 Februarie 1924. Trebuind a examina o chestiune specială, aceea a naționalității femeii separate de corp sub regimul Codului Civil, am făcut studiul de față cu cât va timp înainte de promulgarea noii Legi. Deoarece nu a fost posibilă publicarea mai din vreme a acestui studiu, chiar după intrarea în vigoare a Legii noi, nu am găsit totuși necesar a-i altera structura primă.

Intr'ad-văr, printr'o fericită coincidență, legiuitorul recent consacră principiile susținute de noi în acest studiu. Astfel, prin art. 39 se stabilește că româncele devenite străine prin căsătorie, redobândește calitatea de româncă în caz de separație de corp. Deasemenea, teoria susținută de noi și abia enunțată de alți autori, aceea a posibilității pentru femeile de a-și rezervă naționalitatea proprie cu ocazia căsătoriei, a fost consacrată de Legea nouă prin art. 34, 38 și 40. În ultim rând, Legea din 23 Februarie 1924, luând o cale opusă Codului Civil, a înlocuit, cu oarecare rezerve, principiul personalității soților prin principiul unității familiei (art. 34 al Legii).

Astfel stând lucrurile, studiul de față prezintă nu numai un interes pentru conflictele de drept rămase a fi soluționate pe baza codului civil — dat fiind pe de o parte, că naturalizarea nu are efect retroactiv (art. 32 din Legea nouă), iar pe de altă parte, că femeia, după separație, trebuie să îndeplinească o anumită formalitate, la care nu era ținută după codul civil — dar constituie și o explicare și o documentare a noii Legi, în afară de rostul acestui studiu, în doctrină, pentru legislațiile rămase încă la principiile nemodificate ale Codului Napoleon.

Prin deciziunea no. 47 din 16 Aprilie 1923, Comisiunea Județeană de Expropriere Teleorman, pentru a decide dacă în speță era aplicabil art. 7 al. a din „Legea pentru reforma agrară din 17 Iulie 1921“, trebuia să stabilească, în prealabil, care este, după legile românești, naționalitatea femeii, fostă româncă înainte de căsătorie, în urmă separației de corp de soțul ei, fost și rămas de naționalitate italian.

Iată o problemă de drept internațional privat dintre cele mai grele și mai rare, destinată a fi rezolvită de o Comisiune Județeană de expropriere, din care fac parte cetățeni cu totul străini de cele mai elementare noțiuni de drept comun.

E, de sigur, aceasta o mare lipsă a legii agrare, care ar fi trebuit să rezerve, în anumite condițiuni, instanțelor judecătorești obicinuite soluționarea chestiunilor de asemenea natură.

În cazul de care ne ocupăm aci, o atare lipsă apare cu atât mai isbitoare cu cât — speța fiind dintre cele mai delicate în dreptul internațional, iar în dreptul nostru fiind, probabil, cea dintâi — Comisiunea de expropriere nu avea nici pre-

cedente juridice, din cari să se inspire și nici posibilități de documentare serioasă, fiind vorba de o materie, în care toate sursele de informațiune sunt străine și în care legiurile, jurisprudența și convențiunile internaționale trebuiesc cercetate și cunoscute la zi. După cum zice *Laurent* (*Le Droit Civil international* V. No. 179), „dreptul este o mare de îndoeli, iar marea devine ocean când este vorba de dreptul internațional privat“! Și în acest ocean de îndoeli, cine trebuiau să fie vâslașii siguri, cari să conducă fără reproș barca certitudinii și adevărului juridic? Un delegat al sătenilor, un delegat al proprietarilor... etc.!! Dacă, cel puțin, *Comitetul Agrar*, care este *Casația Agrară*, ar funcționa după normele și cu toate garanțiile *Casației* obicinuite, neajunsuri atât de grave ar fi remediate, măcar, în parte, problemele dificile de drept fiind atunci soluționate de specialist obicinuit cu interpretarea legilor și mănuierea abstracțiunilor juridice.

Problema naționalității femeii separate de corp în dreptul internațional ridică chestiuni, pentru a căror rezolvire nici autorii, nici — mai ales — jurisprudența n'au dat soluțiuni, cari să se impună atât prin valoarea lor doctrinară cât și prin utilitatea lor practică. Propriu zis, chestiunea a fost discutată aproape numai incidental, cu ocaziunea unei alte probleme de drept: aceea a posibilității divorțului, în vederea recăsătoririi, pentru un soț, care și-a schimbat naționalitatea sa cu o alta, a cărei legiure permite instituția divorțului. Introdusă în acel cadru, problema ce ne preocupă, pe lângă dificultățile ei specifice, se mai încarcă de alte dificultăți rezultând din necesitatea luării în considerare a drepturilor câștigate din punct de vedere internațional, precum și a motivelor de ordin confesional, cari, dominând în unele legislațiuni, ar urma să primească o aplicație extraterritorială, dacă ar fi observate și în legislațiunile străine de atari considerațiuni confesionale.

Înainte de a intra în cercetarea considerațiunilor de drept internațional cari privesc subiectul nostru, o expunere sumară a legislațiunii în materie de separație de corp, este necesară, mai ales că o atare instituție nu a fost adoptată de codul civil românesc.

Această latură a chestiunii a fost complet și documentat desvoltată de un dâns tânăr avocat, d. *Dimitrie Cioc*, într'o interesantă monografie juridică apărută de curând și intitulată „Cazul *Marchizei di Montagliari*“.

Plecând dela principiul că separația de corp creiază o situație de drept, în care cea mai mare parte din efectele căsătoriei încetează, autorul monografiei menționate ajunge să stabilească — după ce expune în mod sumar, ca termeni necesari ai problemei, noțiunile elementare de drept privind căsătoria, divorțul, separația de corp și naționalitatea — că naționalitatea intră tocmai în lotul efectelor căsătoriei, cari au fost desființate prin separația de corp.

Intr'adevăr, ca urmare a căsătoriei, legea atribuie bărbatului anumite drepturi asupra persoanei și bunurilor femeii, sau, în alți termeni, legea crează, între alte efecte ale căsătoriei, în favoarea bărbatului așa numita putere maritală, putere ale cărei componente sunt: a) pierderea sau diminuarea capacității civile de către femeia măritată; b) luarea numelui; c) obligativitatea domiciliului și d) dobândirea naționalității soțului.

Instituția puterii maritale, criticabilă în drept și temperată, în practică, prin moravuri, este o instituție în declin, multe din legiurile moderne, mergând până la complectă emancipare juridică a femeii măritate.

Desființată prin divorț, puterea maritală subsistă ea totuși în urma separației de corp, care este tot un divorț, însă incomplect, motivat de rațiuni de ordin confesional?

În urma legii franceze din 6 Februarie 1893, femeia separată de corp redobândește întreaga independență juridică, ne mai rămânând ținută decât la datorata de fidelitate și ajutor, obligațiuni, de altfel, deopotrivă impuse și bărbatului.

Având complectă capacitate juridică, femeia separată de corp — cea franceză după Februarie 1893, cea italiană încă dinainte, pe baza art. 135 al. 2 c. c. — poate să-și schimbe naționalitatea după voe, fără autorizația soțului, deoarece separația de corp aduce stingerea puterii maritale. — Prin urmare, românca măritată cu un italian de care apoi obține, prin Justiție, separația de corp, poate, fără necesitatea autorizării soțului, să redobândească naționalitatea de origine percută prin căsătorie, conform art. 19 din Codul civil român.

Cum se va face această redobândire de naționalitate, în actuala stare a legislației noastre?

D. Cioc socotește, cu drept cuvânt, că separata de corp — asimilată cu divorțata și cu văduva prin deces — redevine româncă ipso facto, fără nevoia vreunei alte formalități, și aceasta chiar dacă legea italiană păstrează separației de corp naționalitatea soțului, căci legea italiană, lăsând soției naționalitatea bărbatului, nu înțelege a-i face din aceasta o obligațiune, ci, din potrivă, a-i acorda o facultate, la care cea interesată poate renunța.

D-I Cioc nu a crezut util a da acestei părți din lucrarea d-sale o dezvoltare egală cu a celorlalte chestiuni de drept, expuse, în mod sumar, mai sus și cărora d-sa le dăduse toată dezvoltarea necesară.

Date fiind însă dispozițiile art. 10 al. I din *legea italiană asupra naționalității din 13 Iunie 1912*, după care femeia separată de corp nu poate lua o altă naționalitate decât aceea a soțului;

Data fiind redactarea art. 19 al. 2 din codul civil român;

Date fiind principiile de drept internațional, cari guvernează această materie, credem că această parte a chestiunii merită nu numai o deosebită dezvoltare, dar că, în fond, este partea cea mai dificilă, cea mai supusă indoelii și asupra căreia trebuie să se facă o complectă lumină, pentru a stabili soluțiunea impusă de adevăratele principii de drept.

În ce privește influența căsătoriei asupra naționalității femeii, legislațiile diferitelor țări se pot împărți în 4 categorii.

(A se vedea *Journal du droit international*, Clunet, 1922, pag. 618—620).

În prima categorie sunt cuprinse legislațiile, după cari femeia, care se căsătorește cu un străin, își pierde naționalitatea, fără nici o restricție sau modalitate.

Exemplu: Germania (legea din 22 Iulie 1913); Statele-Unite (legea din 2 Martie 1907); Anglia (legea din 7 August 1914); România (art. 12 c. c.), etc.

În a doua categorie intră legislațiile în cari femeia, prin căsătorie, își pierde naționalitatea, afară de cazul în care căsătoria nu-i conferă naționalitatea soțului. Exemplu: Belgia (legea din 8 Iunie 1909); Franța (c. civ. art. 19 modificat la 26 Iunie 1889); Italia (legea din 13 Iunie 1912), etc.

În a treia categorie de legislații, foarte restrânsă, femeia își pierde naționalitatea sub anumite condiții speciale. Exemplu: Serbia, unde, conform art. 48 c. civ., femeia sârbă care se căsătorește cu un străin pierde naționalitatea sârbă dacă, după legislația țării soțului, femeia din aceea țară își pierde naționalitatea căsătorindu-se cu un sârb.

În fine, în a patra categorie intră legislațiile cari nu cuprind nici o dispoziție expresă, în ce privește pierderea naționalității femeii prin căsătorie. Exemplu: Argentina, Chili, Colombia, etc.

După cum se vede din clasificarea de mai sus, în principiu, și femeia italiană și româna își pierd naționalitatea prin căsătorie. Situația juridică a femeii măritate, în ce privește naționalitatea, nu este însă aceeași în Italia ca în România. În lupta dintre principiul personalității soților și principiul unității familiei, unele legislații au dat preferință primului sistem, altele celui de al doilea.

În codul italian, în Elveția, în Germania precum și la popoarele anglo-saxone, unitatea familiei este principiul domi-

nant. „Femeia, zice *Laurent* (op. cit. V. No. 164), care ia naționalitatea soțului odată cu căsătoria, urmează naționalitatea soțului și când acesta își schimbă patria în timpul duratei căsătoriei; legea nu se preocupă de voința femeii, sau mai bine zis, o presupune a fi consimțit, măritându-se, a urma întotdeauna condiția bărbatului“.

În ce privește pe femeia italiană, *Laurent*, care scrie cu mult înainte de legea din 13 Iunie 1912, nu putea, de sigur, prevedea restricțiunea *resedintei comune*, pe care o prevede art. 11 din noua lege italiană.

În Franța, în codul civil belgian, în România, domină principiul personalității soților în timpul căsătoriei, cu singura derogare din momentul contractării căsătoriei, când — fie în interesul copiilor, fie în acela al unei bune reguli în raporturile pecuniare — femeia pierde naționalitatea sa, luând pe aceea a soțului, sub a cărui autoritate maritală este, de aci înainte, pusă. Orice schimbare de naționalitate a bărbatului în timpul căsătoriei nu mai are însă nici o influență asupra naționalității femeii, care conservă pe cea dobândită odată cu căsătoria, și pe care n-o mai poate pierde decât prin faptul său personal (vezi *Colin et Capitant Cours de droit civil*, I, pag. 609; *Alexandrescu*, I, pag. 310, ed. 2-a).

Schimbarea naționalității soților în cursul căsătoriei

În timpul căsătoriei, soții își pot schimba naționalitatea, sau ambii deodată, sau fiecare în parte.

Schimbarea comună de naționalitate a soților poate rezulta fie din lege, în țările în cari domină principiul unității familiei, fie din voința soților luerând de acord, în țările în cari domină principiul liberei determinări a soților.

Aceste soluțiuni, atât de firești, nu au fost admise fără rezistență, mai ales în doctrină.

Se obiecta, într'adevăr, că schimbarea de naționalitate poate duce la consecințe inadmisibile în drept, pe deoparte, deschizând posibilitatea divorțului pentru soții, cari se căsătoriseră sub regimul unei legi interzicând divorțul, iar pe de altă parte, permițând soților a schimba regimul legal matrimonial, și a călca principiul imutabilității convențiilor matrimoniale.

S'a răspuns însă că, principiul imutabilității convențiilor matrimoniale este adevărat numai atâta vreme cât soții trăiesc sub legea lor națională, dar dacă ei se expatriază și trec sub o altă lege, aceia a noii lor patrii, căsătoria, din indisolubilă cum era, devine disolubilă, cu toate consecințele de ordin patrimonial, cari decurg din noua situație.

Legăturile omului de patrie nu sunt acelea ale robului de lanțuri — *ne quis in civitate maneat invitus* — și de îndată ce sentimentul și interesele sale îl împing aiurea, motive de ordin pecuniar or confesional nu pot prevala față de marele principiu al libertății individului de a dispune de sine, principiu care este cel mai pretios dar făcut omenirii de Marea Revoluție franceză și pe care nici legea, nici, cu atât mai mult, o convenție nu l'au putut desființa.

Noua situație a individului, în urma schimbării de naționalitate, este, după expresia lui *Laurent* (op. cit. No. 167), consecința unei libertăți constituționale și dacă exercitiul acestei libertăți este legitim, consecințele cari decurg nu pot să fie nelegitime.

Acest punct de vedere admis în unanimitate de jurisprudență, când este vorba de schimbarea naționalității ambilor soți deodată, dă loc la discuțiuni nesfârșite atunci când schimbarea de naționalitate se operează numai în persoana unuia singur dintre soți.

În ce privește pe bărbat, având deplina capacitate juridică, e neindolos că el poate să-și schimbe naționalitatea după voe, conformându-se noimelor prescrise de legi în acest scop. Schimbându-și naționalitatea, soțul italian face ca și femeia sa, care îl urmează, să piardă naționalitatea italiană. Nu aceeași e însă soarta femeii românce, care își păstrează naționalitatea, chiar dacă soțul ei încetează de a fi român și chiar dacă în fapt ea îl urmează în străinătate, căci în dreptul nos-

tru naturalizarea e considerată ca un drept individual, nimeni neputând fi privat de naționalitatea sa fără propria-i voință.

Dar dacă soția este aceea, care voește să-și schimbe naționalitatea, va putea ea singură să facă acest lucru, or fi va trebui autorizarea soțului?

După codul Napoleon și în legiurile țărilor cari s'au inspirat din acel cod, femeia măritată, neautorizată de soț, este incapabilă, în principiu, să ceară naturalizarea într'o altă țară, căci legea personală regulând statutul și capacitatea persoanelor ori unde s'ar găsi ele, conform acestei legi, femeia neautorizată nu poate face o cerere, ale cărei urmări sunt atât de importante nu numai pe tărâmul pur patrimonial, dar și în ce privește atribuțiile și sfera de întindere a autorității maritale.

Laurent (op. cit. No. 170) se îndoiește, dacă femeia ar putea cere naturalizarea într'o altă țară, chiar cu autorizarea soțului, față de dispozițiile articolelor 217 și 1388 din codul civil francez, corespunzătoare art. 199 și 1224 c. c. român, și dat fiind că femeia prin naturalizare pierde folosința drepturilor civile în țara de origine, își modifică dreptul de moștenire, sau poate chiar să iasă de sub puterea maritală, în cazul când în noua ei patrie legile nu admit instituția autorității maritale.

În fine, un asemenea act duce la urmarea gravă a distrugerii unității de familie și de patrie.

Atari obiecțiuni, cu toată autoritatea celor ce le-au ridicat, nu au fost ținute în seamă, față de principiul egalității de tratament dintre soți și dat fiind că mariajul nu ridică femeii folosința drepturilor sale, ci modifică numai exercițiul acelor drepturi, impunând femeii obligația autorizării soțului. Prin urmare, femeia măritată se poate naturaliza într'o țară străină cu autorizația soțului; nu se poate naturaliza însă fără acea autorizare (a se vedea Labbé, *Journal Clunet*, 1875, pag. 416).

Dacă totuși, în contra voinței soțului, femeia măritată ar vrea să-și schimbe naționalitatea, ea nu are alt mijloc, în țările ale căror legi admit puterea maritală, decât pe acela de a divorța sau, dacă divorțul nu este admis, de a obține separația de corp.

Odată separată de corp, date fiind normele legale cari guvernează în prezent instituția separației de corp, femeia își poate schimba naționalitatea și poate cere naturalizarea aiurea.

Se poate obiecta însă, că o atare situație duce indirect la călcarea principiului drepturilor câștigate din punct de vedere internațional, în cazul când femeia se naturalizează, de exemplu, româncă, putând apoi divorța și a se remărita, iar bărbatul rămâne cu naționalitatea primă, de exemplu italiană, neputând divorța și deci neputându-se recăsători.

Deși o asemenea chestiune s'ar discuta mai potrivit în chiar speța reală în care separata de corp, redevenită româncă, ar divorța în România și apoi ar vrea să se remărite, totuși, pentru a nu ocoli nici o dificultate și a prezenta cât mai complexă problema, ce ne-am propus a studia, vom examina și înlătura toate obiecțiunile posibile.

În principiu, femeia separată de corp are întreaga capacitate juridică, nefiind obligată soțului de cât fidelitate și ajutor, obligațiunii egal reciproce.

Dacă soțul separat se poate naturaliza aiurea și apoi, divorțând, se poate recăsători, acelaș drept nu poate fi refuzat femeii separate, căci ambii, obținând naturalizarea, în mod valabil, într'o țară care admite divorțul, legea personală a fiecăruia este legea nouă sale patrii, statutul personal depinzând de naționalitate. Or, legea personală regulând statutul și capacitatea persoanelor, afară de cazul când acea lege ar fi în conflict cu un stat real, dacă femeia separată a redevenit româncă iar bărbatul a rămas italian, femeia va putea cere și obține divorțul — admis de legile românești, dar interzis de cele italiene, — căci nu e vorba aci de cât de un conflict între două stataturi personale, cari, fiind deopotrivă suverane, au aceiaș forță, unul neputând împiedica aplicarea

celuilalt, iar judecătorii români fiind ținuti a aplica legea țării lor, cari guvernează și statutul personal al femeii.

Că o asemenea stare de drept dă naștere la situațiuni foarte grele, în fapt, — este adevărat; asemenea situațiuni pot fi însă regulamentate prin convențiuni internaționale, sau chiar, în parte, prin dispozițiuni exprese ale legilor naționale.

a) Obiecțiunea lui Merlîn, care nu crede posibil divorțul în speța de mai sus, fiindcă, după cum pentru căsătorie se cere capacitatea ambelor părți, tot astfel, ca să poată divorța, ambii soți trebuie să aibă capacitatea de a divorța, — este o obiecțiune cu totul neintemeiată, deoarece, în toate legislațiunile, disoluția căsătoriei se bazează pe cu totul alte principii decât formarea ei.

Așa, căsătoria reclamă consimțământul reciproc: divorțul, — nu; în unele legislații, soții cari au avut capacitatea de a contracta căsătoria, nu o au pe aceea de a divorța; mai mult, sunt legislații, în cari divorțul se pronunță de justiție, pentru motive de ordin public, fără ca soții să-l fi putut cere, etc.

Conform legii civile și tratatelor, căsătoria și divorțul sunt instituțiuni complet distincte, divorțul fiind nu consecința căsătoriei, ci a unui fapt nou contrar căsătoriei. (A se vedea importantul articol al Profesorului Jean Perroud, *Le Mariage et le divorce dans les législations à caractère confessionnel*, *Journal Clunet*, 1922, pag. 12 și 13; idem, Laurent, op. cit. V. No. 168).

b) Obiecțiunea lui Labbé (De la Naturalisation et du divorce, au point de vue des rapports internationaux, *Journal Clunet*, 1877 pag. 17 și următoarele) întemeiată pe necesitatea unității legii ca o consecință inevitabilă a principiului unității contractului, deși mult mai judicioasă, nu poate totuși rezista argumentelor contrarii decisive.

Este adevărat că aceeași lege, care prezidează la formarea unui contract, trebuie să guverneze și executarea și desființarea lui, precum deasemenea este neîndoelnic, că una din părți nu poate singură să modifice contractul și să impună celeilalte părți o altă lege decât aceea pe care ea a înțeles a o accepta ca regulă a raporturilor lor comune. Or, una din părți, schimbându-și naționalitatea, face disolubil contractul de căsătorie, rămas totuși indisolubil pentru cealaltă parte, — în alți termeni, modifică în mod unilateral contractul inițial.

Obiecțiunea lui Labbé, perfect exactă când este vorba de contracte pur pecuniare, este însă insuficientă și falsă, când este vorba de contractul de căsătorie.

Dat fiind că prin căsătorie omul angajează întreaga lui ființă morală și că interese mari sociale sunt în joc, un asemenea contract nu poate fi asemănat pur și simplu cu toate celelalte contracte.

Căsătoria, cum spune Portalis (Discours préliminaire sur le projet de code civil No. 35 și 45), nu este un contract obișnuit, căci cei ce-l fac nu stipulează numai pentru ei, ci pentru stat și pentru Societate în genere.

Într'o definiție mai complexă, am putea zice cu profesorul Lefèvre că, mariajul nu este numai un contract, ci este mai ales un act de stare civilă, având la origină, de sigur, liberul consimțământ al soților, dar ale cărui condițiuni sunt și trebuie să fie regulamentate de lege (*G. Fonsegrive, Mariage et Union libre*, pag. 251).

Dacă ar fi altfel, într'o țară, în care se introduce divorțul după ce mai înainte fusese oprit, noua lege n'ar putea fi aplicabilă decât căsătoriilor posterioare promulgării legii; or, o asemenea teorie nu a fost susținută de nimeni și pretutindeni, modificările introduse în instituția divorțului sau a separației de corp s'au aplicat fără discuție căsătoriilor existente la data intrării în vigoare a legilor modificatoare.

De altfel, dacă legea care a guvernat formarea contractului de căsătorie ar trebui să guverneze și desființarea lui, de ce se admite, fără discuție, divorțul, când ambii soți s-au schimbat naționalitatea, sau chiar când numai bărbatul s'a naturalizat valabil într'o țară, în care legea admite divorțul?

Teoria lui *Labbé*, bazată pe principiul unității contractului, pe lângă partea privind inadmisibilitatea modificării posterioare a contractului prin voința uneia singure din părțile contractante, mai avea o a doua latură, *acea a drepturilor câștigate din punct de vedere internațional*, teză reluată de *A. Pillet*, cre îi dă o dezvoltare ce depășește, poate, importanța materiei (Principes de droit international privé, pag. 495—571).

Ce se înțelege prin drept „internationalement acquis”? *Pillet*, (op. cit. Nr. 273), formulează astfel chestiunea: „Un drept fiind presupus câștigat într-o țară în mod regulat, adică în conformitate cu legea în vigoare a acelei țări, se naște întrebarea dacă se poate invoca existența aceluși drept și dacă se poate ca el să-și producă efectele într-o altă țară.

„Existența unui drept trebuie considerată ca limitându-se între hotarele Statului, pe al cărui teritoriu a luat naștere, sau, din contra, va trebui recunoscută în orice alt stat, guvernul aceluși stat fiind, eventual, obligat să pue forța publică la dispoziția titularului dreptului, spre a-i asigura avantajele decurgând din acest drept?”

După ce dezvoltă teza, astfel formulată, în multiplele ei aplicațiuni, *Pillet*, ajungând la punctul de care ne preocupăm în această lucrare, crede inadmisibil divorțul pentru soții cari s'au căsătorit sub imperiul unei legi, care prohibește disoluția căsătoriei prin divorț, căci contractul de căsătorie, făcut în asemenea condițiuni, a conferit fiecărui soț un drept câștigat de a conta pe indisolubilitatea căsătoriei.

O asemenea teorie, cu toată autoritatea celor ce au susținut-o (a se vedea trimerile în articolul lui *André Morillot*, De la conversion en divorce d'un régime de séparation de corps consensuel établi à l'étranger, *Journal Clunet*, 1922, pag. 546), nu a fost însă primită de majoritatea tribunalelor (a se vedea, *Droz, J. Clunet*, 1907, 23), iar Casația franceză, printr-o decizie privitoare la admisibilitatea convertirii în divorț, în Franța, a unei separații de corp consensuale stabilite în Italia, decizie pronunțată la 6 Iulie 1922, raportor fiind însuși *Ambroise Colin*, — nu admite teoria drepturilor internațional câștigate (vezi în *Clunet*, 1922, pag. 714—716, considerentele Casației franceze).

Chiar unii din autorii, cari, la început, susținuseră teoria drepturilor internațional câștigate, au părăsit-o în urmă, recunoscând fragilitatea unei asemenea teorii (a se vedea *Perroud*, Des conséquences d'un changement de la loi personnelle, *Clunet*, 1905 pag. 300; precum și articolul citat *Clunet*, 1922, pag. 10 și următoarele).

Intr'adevăr, pe lângă argumentele aduse de noi mai sus, privind natura complexă a contractului de căsătorie, precum și independența celor două instituții de drept, divorțul și căsătoria, divorțul neputând fi privit ca o sancțiune a efectelor căsătoriei, — nu trebuie uitat, că este de principiu, că, în materie de statut, nu există drept câștigat *Laurent*, op. cit. III No. 304, 305 și V. No. 167), și că dacă schimbarea de naționalitate nu constituie de cât exercitarea unei libertăți constituționale, deci legitime, consecințele cari rezultă nu pot să fie nelegitime.

c) A treia obiecțiune, în fine, este o obiecțiune de text, bazată pe dispozițiunile articolului 8 al *convenției dela Haga*, din 12 Iunie 1902, după care „Dacă soții n'au acelaș naționalitate, ultima lor legislație comună va trebui considerată ca legea lor națională, în ce privește aplicarea articolelor precedente” referitoare la divorț și separația de corp (vezi, *Clunet*, 1904, pag. 755—759, textul întreg al convenției dela Haga din 12 Iunie 1902 privitor la regularea conflictelor de legi și de jurisdicție în materie de divorț și de separație de corp).

Or, ultima legislație comună, în cazul de care ne ocupăm, ar fi legislația italiană, care nu admite divorțul.

Creдем, că nici această din urmă obiecțiune nu poate rezista unei critice serioase, fiind tot atât de subredă ca și celelalte două precedente.

Convenția din 12 Iunie 1902 dela Haga n'a fost nici semnată, nici ratificată de toate statele, iar unele țări cum este Franța, după ce la început aderaseră la acea convenție, în urmă au denunțat-o.

În ce privește Italia — deși face parte din țările având cel mai mare interes ca convenția dela Haga să fie respectată, deoarece prin acea convenție s'a avut mai ales în vedere reglementarea divorțurilor cerute de foștii naționali ai țărilor, în cari căsătoria este indisolubilă — existența convențiunii de la Haga nu pare a fi schimbat cu nimic atitudinea binevoitoare a tribunalelor italiene față de aceia cari, prin fraudă, caută să calce legea italiană, care nu admite divorțul.

Intr'adevăr, Biserica Catolică, deși interzice divorțul, admite însă vreo 16 cauze de nulitatea mariajului, pe când codul civil italian neadmițând decât 3 sau 4 cauze de asemenea natură, se înfămplă ca pentru mulți italieni căsătoria, deși desfăcută de biserică, să subsiste totuși în fața legii civile. În asemenea situațiune, de îndată ceseconsideră achitați față de conștiința lor religioasă, pentru a-și câștiga și libertatea civilă, soților italieni nu le rămâne decât să-și părăsească țara spre a se naturaliza aiurea, a obține divorțul acolo și apoi, reintorcându-se în Italia, să se căsătorească din nou. Dela 1882 la 1900, instanțele italiene au fost nevoite să facă executorii 28 de deciziuni de divorț date în străinătate, însăși Curtea de Casație din Turin sfârșind prin a admite asemenea procedee, după ce mai întâi negase eficacitatea sentințelor străine în materie de divorț (*Clunet*, 1902 pag. 410—414).

Înainte de marele război european, această fraudare a legii italiene se făcea mai ales cu concursul autorităților ungurești.

„Oricine a văzut funcționând, măcar o singură dată, acest fel de sport juridic care se numește divorțul soților italieni, știe că o asemenea comedie se joacă de obicei în cinci acte: Primul act: Unul din soți este adoptat de vreun bătrân pensionar sau funcționar ungar, care primește în schimb dela fiul său adoptiv câteva sute de coroane; — Al doilea act: decret de naturalizare acordat de M. S. Regele Ungariei; — Al treilea act: Acțiune de divorț bazată pe părăsirea domiciliului conjugal, domiciliu care este socotit a fi fost stabilit la Buda-Pesta, la Fiume, sau în oricare altă localitate din regatul ungar și în care soțul care joacă rolul de pârât are o deosebită grijă să nu calce; — Al patrulea act: hotărârea de divorț dată de un Tribunal unguresc; — al cincilea act: deciziunea unui Tribunal italian, care face executorie acea hotărâre în Italia” (vezi, *Clunet*, 1918, pag. 39—51 *Jules Valery*, Du divorce des Italiens qui se sont fait naturaliser dans un pays —étranger).

După război, teatrul unor asemenea operațiuni devenise statul liber Fiume, în care se divorța cel mai mult din lume, fiindcă era vecin cu Italia în care nu se divorțează de loc. Orice cetățean din orașul Fiume având dreptul să divorțeze, indiferent de naționalitatea celuilalt soț, era suficient ca soțul reclamant să se naturalizeze cetățean fumez. De la 1920 la 1922, s'au făcut 15.000 de asemenea naturalizări de soți italieni și s'au obținut tot atâtea divorțuri, contra cărora autoritățile italiene n'au putut face nimic. Sunt funcționari publici italieni, cărora o asemenea operație nu le-a provocat nici măcar pierderea postului și soți cari, după ce au divorțat în Fiume, s'au recăsătorit în Italia, fără ca autoritățile să se gândească a-i urmări pentru bigamie (vezi *Clunet*, 1922, pag. 880—881).

Mai mult, — sunt deciziuni ale Curților de Apel italiene (vezi *Clunet*, 1922, pag. 1049—1051) în cari — în ciuda principiului de ordine publică, în Italia, al indisolubilității căsătoriei — se afirmă că, instituția divorțului nefiind contrară ordinei publice italiene, nimic nu se opune ca o hotărâre de divorț pronunțată într-o țară străină între doi soți foști italieni să fie făcută executorie în Italia.

Și, fapt curios, asemenea deciziuni își caută un punct de sprijin tocmai în convenția dela Haga, adoptată în Italia prin legea din 2 Septembrie 1905.

Dacă sunt autori pe cari îi uimește această atitudine îndrăz-

neată a magistraturii italiene, care merge până la a admite „l'exéquateur à des décisions étrangères dont les motifs sont insoutenables“, nouă, o asemenea atitudine ni se pare conformă rolului creator pe care trebuie să-l aibă jurisprudența, atunci când legea formală întârzie a se pune de acord cu necesitățile vremii. De altfel, legislația civilă italiană a fost, dela început, una din legislațiile cele mai liberale codul civil italian nepomenind măcar de *supunerea* datorită de femeie bărbatului, obligațiune proclamată expres de codul Napoleon, în articolul 213 c. civil francez (corespunzător art. 195 c. civ. român): „Bărbatul datorește protecție femeii sale, femeia supunere bărbatului“:

Căsătoria întemeindu-se pe continuitatea afecțiunii reciproce dintre soți și trebuind să rămână permanent aceea ce Napoleon numia, înaintea Consiliului de Stat, „l'Union des âmes“, rezistența legilor scrise nu poate decât să întârzie cu un moment mersul irezistibil al vremurilor spre complectă egalitate a soților și spre libertatea de a desface căsătoriile devenite insuportabile. Depășind legile, moravurile au impus deja, în fapt, aceste norme de conduită, în ciuda superstițiilor și a oricăror considerațiuni de ordin confesional.

Dacă chestiunea admisibilității divorțului unei femei, care după separația de corp a obținut o altă naționalitate, se pune înaintea Tribunalului nouăi sale patrii, credem că nici nu poate fi vorba de aplicabilitatea convenției dela Haga. Într'adevăr, o asemenea chestiune, ca și cea a naționalității, se poate pune sau înaintea judecătorilor țării, căreia îi aparține unul din soți, sau înaintea unor judecători străini de naționalitatea ambilor soți.

În primul caz, judecătorii vor fi datori să aplice legea țării lor, aceasta fiind pentru ei o obligație căreia nu se pot sustrage prin însăși misiunea lor și prin respect pentru suveranitatea națională, față de care nu poate prevala o altă suveranitate (vezi *Baudry-Lacantnerie, Traité de droit civil*, 2 ed. vol. I, No. 591 și 592 text și note). Prin urmare, dacă în România s'ar ivi un diferend de asemenea natură între o româncă și un italian, Tribunalele românești vor trebui să aplice legile române.

Locul de aplicație al Convenției dela Haga rămâne deschis numai în a doua ipoteză, cea în care conflictul se ridică între două sau mai multe naționalități, din cari nici una nu este cea a țării judecătorilor. „Pe deasupra, zice J. P. Niboyet (Sirey, 1921. II, 10), ea — convenția dela Haga — nu poate, într'o bună interpretare a tratatelor, decât să vizeze cazul în care este vorba de doi străini de Franța, dintre cari unul aparține unei țări semnatare, iar altul nu, precum ar fi un belgian și un spaniol, iar nu cazul în care ambele părți în cauză sunt, una „non-ressortissant“ (un spaniol) iar cealaltă un francez.

Ar fi straniu ca convenția dela Haga să se aplice în asemenea caz. Aci e aplicabil dreptul comun“.

Speța în care Niboyet se pronunță astfel era următoarea: O franceză contractase o primă căsătorie cu un spaniol. Posterior, sotul naturalizându-se francez, iar soția fiind reintegrată în calitatea de franceză, ambii cer și obțin divorțul înaintea instantelor franceze. Femeia se recăsătorește în urmă cu un alt spaniol. Acest al doilea sot, vroid a se despărți de femeia sa. a cerut anularea căsătoriei pe motiv că legea spaniolă neadmitând divorțul, primul mariaj nu fusese desfăcut și deci femeia nu se putuse recăsători valabil.

Pretențiunea soțului se rezema, prin urmare, pe un motiv de incapacitate și pe considerațiuni decurgând din convenția dela Haga.

Tribunalul de Sena (5 Mai 1919) a respins acțiunea, considerând că aptitudinea de a se căsători a persoanelor de naționalitate diferită trebuie apreciată pentru fiecare din ele după legea sa națională și motivând, între altele: „În zadar bărbatul reclamant opune că statutul său personal îi interzice a contracta o căsătorie pur civilă cu o femeie divorțată; dacă regula

indisolubilității căsătoriei, în vigoare în Spania, se opune ca în cea țară a spaniol să se căsătorească cu o franceză divorțată, această regulă nu se poate impune tribunalelor franceze, cari n'ar putea, fără să nesocotească un principiu de ordine publică, să limiteze capacitatea de a se căsători, care aparține unei franceze divorțate“...

Profesorul Niboyet, admitând soluția tribunalului de Sena fără a și însuși unele considerente, susține, în ultima parte a adnotării ce face sentinței Tribunalului, că diferendul se putea rezolvi privindu-l ca un conflict de calificațiuni. „În Franța, mariajul se poate desface prin divorț, în Spania, divorțul nu face decât să suprimă comunitatea de viață fără a rupe lanțul conjugal. Între aceste două legislații este un adevărat conflict de calificație; ceace una consideră ca divorț fiind considerat de cealaltă ca o simplă separație de corp. Un asemenea conflict este prin definiție ireductibil și singură calificarea dată de lex fori, în speță legea franceză, trebuia ținută în seamă“.

Dacă un autor francez crede că în Franța, unde totuși există separația de corp, tribunalele pot considera pe separata de corp spaniolă ca divorțată, fiind vorba de un *conflict de calificațiuni*, cum se va rezolvi, o asemenea chestiune înaintea instanțelor românești?

Poate fi vorba aci de aplicarea vreunei dispozițiuni de trimitere la dreptul străin, or judecătorul român va reține și judeca afacerea calificând-o după legile românești?

Chestiunea calificării fiind o chestiune prejudicială, judecătorul va trebui în prim rând să se pronunțe, dacă separata de corp, pentru legile românești, este sau nu o divorțată. Regulele de calificare sunt străine de dreptul internațional privat, ale cărui norme le predomină în sensul că întotdeauna calificarea trebuie să precede, obiectul dreptului internațional fiind regularea chestiunilor „cari par că implică fie concursul legislațiunilor, fie pe acela al competențelor jurisdicționale sau administrative a două or mai multe sisteme juridice, designând pe acela din aceste sisteme juridice, care trebuie să indice regulele pozitive sau de competență după cari chestiunea în litigiu trebuie să fie rezolvită“ (vezi *P. Arminjon, le Domaine du droit international privé, Journal Clunet, 1922, pag. 913*).

Ce înseamnă a califica?

— „A califica este, oarecum, a atribui existența juridică unei ființe, unui lucru, unui fapt clasându-l într'o categorie juridică; este, în alți termeni, a defini ființele, și faptele după tehnica dreptului“ (*Arminjon, loc. cit. pag. 919*; a se vedea asupra calificățiilor și articolele lui *Etienne Bartin, De l'impossibilité d'arriver à la suppression définitive des conflits de lois, in Clunet, 1897, pag. 225—256; 466—495; 720—738*).

Când o regulă de drept național trimite, pentru rezolvirea unei chestiuni litigioase, la regulele unei legislațiuni străine, aceasta este o dispozițiune de încredere a legiutorului național, care socotește, în speță, legile străine ca cele mai apte pentru a procura o bună și dreaptă soluțiune.

Dacă însă dreptul străin cuprinde dispozițiuni cari sunt inadmisibile or direct opuse dreptului național, atunci regula de trimitere nu-și mai are rațiunea, sistemul juridic designat prin regula „de rattachement“, cum zice *Arminjon (Clunet, loc. cit. p. 925)*, a fost desesizat și „sistemul juridic în resortul căruia se pune chestiunea este atunci singurul a cărui legislație poate rezolvi cea chestiune“.

Pe baza acestor principii, judecătorul român va trebui să considere ca divorțată pe femeia româncă separată de corp într'o țară străină, trăgând toate consecințele legale ale unei atari calificări.

Într'adevăr, separația de corp este o consecință a concepției insolubilității căsătoriei; or, o atare concepție de caracter confesional ofensează morala publică în mai toate țările civilizate. Contractul de căsătorie având mai ales un caracter moral, obligațiunile pe cari el le crează nu mai pot exista din momentul în care acele obligațiuni impun ființei morale a cuiva astfel de constrângere „în cât el se simte oprimat și violentat

forțat a face gesturi și a îndeplini acte în contra cărora întreaga sa ființă interioară se revoltă și protestează, forțat, prin urmare, la acte pe cari propria-i voință le reprobă, la gesturi pe cari gândirea sa le desminte; silit la prefăcătorie, la ipocrie și minciună, constrâns a trăi, pentru a satisface o pretinsă moralitate, în imoralitatea cea mai radicală.

Căci imoralitatea cea mai profundă nu e oare aceea de a se minți pe sine însuși? (v. *George Fonsegrive*, *Mariage et Union Libre*, pag. 250).

În Italia, cu ocazia discuției proiectului de lege Berenini din 1902 asupra divorțului, s'a dat o luptă îndârjită, în care considerațiile de ordin juridic și moral erau precumpănite de pașimile politice, de rezistența oculă a clerului și de intrigile unor elemente dubioase, dar influente, cari găseau în atmosfera adulterului tolerat un mediu mai comod decât acela în cari situațiile sunt limpez și cari mergeau „până la a se inflăcăra pentru nobleța și poezia menajului în trei, socotind că el reprezintă încă soluția cea mai practică a complicațiilor sentimentale” (vezi *Clunet*, 1902, pag. 410—414).

Se înțelege că nu noi vom admite o asemenea mentalitate, care sfidează bunele moravuri și jignește ordinea publică internă.

Cu mult înainte, celebrul *Bluntschli*, cu ocazia cunoscutei afaceri *Bouffremont* (vezi *Laurent*, op. cit. V. Nr. 172 și urm.), considera pe femeia separată de corp ca pe o sclavă, pe care legea germană o ajută să rupă lanțurile robiei, asemenea servului fugar adăpostit pe un pământ liber. Separația de corp răpește femeii primul dintre drepturile ei naturale, acela de a se mărita, — căci natura a făcut-o soție și mamă. De aceea, *legea germană consideră ca divorțată pe soția catolică separată de corp, dispozițiile legii din 7 Februarie 1875 permițând Tribunalelor germane să pronunțe chiar divorțul străinilor domiciliați în Germania, fără a ține seama de legea țării de origină a soților, când acea lege e în opoziție cu legile imperiului* (art. 2 par. I al Constituției Imperiului German; a se vedea în *Clunet*, 1902, pag. 103—107, cazul a doi soți italieni, a căror hotărâre de divorț pronunțată de instanțele germane — Curtea din Hamburg — a fost recunoscută de tribunalele franceze — Tribunalul de Sena, la 18 Noembrie 1901, — executarea acelei hotărâri neprejudiciind ordinea publică franceză, indiferent de considerația că în Italia un asemenea divorț nu este valabil).

Nici jurisprudența și nici doctrina italiană nu ar avea motive să protesteze în contra sistemului german, care limitează în acest fel autoritatea extrateritorială a legii italiene. Într'adevăr, cunoscutul autor italian *Pasquale Fiore* (*Le droit international privé*, 2 ed., trad. *Ch. Antoine*, t. I, No. 71) susține că statutul familiei trebuie să fie determinat după legea țării, al cărei cetățean este bărbatul, afară numai dacă autoritatea extrateritorială a acelei legi n'ar avea ca urmare de a ofensa ordinea publică și de a contraveni legilor de drept public ale țării unde trebuie să se aplice. După *Fiore* (vezi *Laurent*, op. cit. V. No. 47), legile privind moralitatea și disciplina familiei, precum și determinarea exercitării puterii domestice, sunt aplicabile și soților străini. De aceea, conchide *Fiore*, ordinea publică italiană se opune ca soții străini să ceară divorțul în fața tribunalelor italiene.

Dacă tribunalele italiene ar avea dreptul să refuze aplicarea legii personale a soților români în materie de divorț, pe cale de reciprocitate, tribunalele române sunt în drept să refuze aplicarea legii italiene asupra separației de corp, de oricine și ori când ar fi invocată acea lege, ca contrară ordinei publice în România.

Tribunalele germane fac o largă aplicare a principiului limitării autorității extrateritoriale a legilor străine, contrare dreptului și ordinei publice germane.

Astfel, legile Rusiei Sovietice relative la statutul personal nu sunt ținute în seamă de tribunalele germane, pentru considerațiuni decurgând din însăși organizarea judecătorească a so-

vietelor. Articolul 22 al decretului Sovietelor din 30 Noembrie 1918 zice: „În orice materie, tribunalul poporului va aplica decretale date de Sfaturile lucrătorilor și soldaților. În cazul în care nici unul din aceste decrete nu ar fi aplicabil sau dacă ar conține vreo lacună, tribunalul poporului se va lăsa determinat de conștiința socialistă a dreptului”. Or, conștiința socialistă a dreptului, în realitate, nefiind altceva decât concepțiile comuniste asupra ordinei de drept, concepții contrare scopurilor urmărite de legile germane, tribunalele germane ar fi să lucreze în contra misiunii lor dacă ar aplica dreptul sovietic, care de altfel, nici nu este un drept, fapt pentru care nu s'a simțit măcar nevoia unei Curți de Casație sovietice, căci acolo unde nu există drept, nu este nici nevoie de a se lua măsuri pentru asigurarea unității jurisprudenței (vezi *Clunet*, 1921, pag. 501—503, De l'administration de la justice sous le régime bolcheviste, după profesorul *Freiher von Freytag-Loringhoven*).

După această lungă incursiune în domeniul dreptului internațional privat, pentru a înlătura obiecțiunile aduse în contra dreptului femeii separate de a-și redobândi naționalitatea de origină, deoarece un atare drept ar duce indirect la posibilitatea de divorț și de recăsătorire numai pentru soțul care și-a schimbat naționalitatea, — reluând firul, oarecum întrerupt, al tezei noastre, ne mai rămâne să dezvoltăm câteva chestiuni de drept mai puțin controversate, pentru a ajunge la concluzia finală.

Am spus, că dobândirea naționalității bărbatului de către femeia măritată este un efect al autorității maritale.

Odată încetată autoritatea maritală, trebuie să înceteze și efectele ei.

Redacțiunea textelor, atât italiene cât și române, dau însă naștere la dificultăți, cari trebuiesc neapărat elucidate.

Neclaritatea și insuficiența legilor în această materie e cu atât mai curioasă, cu cât e vorba de o cestiune de o deosebită importanță, pe care flece legislație o poate rezolvi în sensul intereselor specifice naționale, fără a fi socotită că se abate dela regulile de curtoazie internațională și de respect pentru suveranitatea altor state.

E vorba de aplicarea unor *norme constitutive*, cari, ca și chestiunile de calificațiune, sunt chestiuni prejudiciabile.

..... Chestiunea de a ști cine este supus francez, va fi rezolvită în Franța numai de regulile legii franceze asupra naționalității și de tratate, cari sunt, lato sensu, o parte din acea lege. *Asupra acestui punct nici un conflict de lege nu este posibil*. Același lucru se poate spune și de condiția străinilor. Ambele aceste materii, cari nu pot fi cuprinse în definiția dreptului internațional privat, aparțin deci dreptului public, (v. *Arminjon*, art. cit. pag. 915).

Chestiunile de naționalitate sunt chestiuni de ordine publică, pentru fiecare țară, care, în această materie, este ținută a aplica numai legea sa teritorială.

De aceea, conflictele în asemenea materie nu se pot rezolvi prin aplicarea vreunui principiu de drept internațional privat, care se indice legislația, ale cărei reguli trebuiesc preferite față de celelalte legislații, (vezi *Frantz Despagnet*, *Cours de droit international public*, 3 éd. No. 317).

Fiecare legiuitor putând concede sau refuza, după cum înțelege, calitatea de național al țării sale, se va întâmpla adeseori ca aceleași persoane să fie reclamate, deodată, ca naționali de legile a două state diferite, în contra principiului „duarum civitatum civis esse nemo potest”.

Aceasta se va întâmpla mai ales în cazul, când legislația unei țări privește ca păstrând naționalitatea părinților (*ius sanguinis*) pe copii născuți într-o țară străină, a cărei legislație atribuie aceluiași copii naționalitatea locului de naștere (*ius soli*).

Aceasta se poate încă întâmpla în cazul româncei măritate cu un italian și rămasă apoi văduvă, legislațiile ambelor țări disputându-și, deopotrivă, naționalitatea ei (art. 19 cod. civ. rom. și art. 10 al legii italiene din 13 Iunie 1912).

Intr'adevăr, art. 19 al. II C. C. rom. prevede că româncă măritată cu un străin, devenind văduvă, va redobândi calitatea sa de româncă, iar art. 10 al. II al legii italiene din 13 Iunie 1912 prevede că „străina care se căsătorește cu un italian dobândește naționalitatea italiană, pe care o conservă chiar după ce rămâne văduvă, afară de cazul când menținându-și sau transportându-și reședința în străinătate, prin aceasta își recapătă naționalitatea de origină.”

Deoarece o asemenea situație crează dificultăți atât pentru individ, care trebuie să cunoască statul la a cărui protecție exclusivă are dreptul, cât și pentru stat, care trebuie să-și cunoască cetățeni, pe al căror concurs și sacrificii se poate baza, — în practică, oricine caută, în timpul și cu formele cerute, să facă alegerea naționalității, căreia înțelege să aparțină.

La rândul lor, instanțele judecătorești ale fiecărei țări, față de o persoană considerată de legi a fi de naționalitatea țării respective, vor trebui să-i recunoască acea naționalitate, indiferent de faptul că legislația unei alte țări ar atribui aceleași persoane o naționalitate străină.

În consecință, româncă măritată cu un italian și devenită apoi văduvă, va trebui considerată în România ca româncă, cu toată dispoziția, în aparență, contrară a legii italiene citate.

Dacă pentru văduvă avem texte precise atât în codul nostru cât și în legea italiană, nu același lucru se petrece când este vorba de separata de corp.

După cum biserica ortodoxă, nu recunoaște între paradis și infern situația intermediară a purgatorului susținută de biserica catolică, tot astfel legislația civilă românească nu recunoaște, între disoluția căsătoriei prin moarte și cea prin divorț, situația intermediară a separației de corp, numită și divorțul catolicilor și recunoscută de legislația civilă italiană.

Instituția separației de corp neexistând în dreptul nostru, în ce categorii juridică va fi clasificată, conform tehnicii dreptului românesc, fosta româncă separată de corp de soțul ei italian și care reclamă reintegrarea în calitatea sa de româncă?

Față de cele spuse mai sus privitor la conflictul de calificaj și în considerând că separația de corp este contrară ordinii publice în România, separata de corp va trebui să fie considerată ca văduvă prin divorț, sub raportul posibilității de reintegrare în calitatea de româncă.

Este adevărat că legea italiană asupra naționalității din 13 Iunie 1912 (lege intrată în vigoare la 1 Iulie 1912 și abrogând dispozițiile transitorii, art. 4—15 c. c.; art. 36 al legii din 31 Ianuarie 1901 asupra emigrației, precum și legea din 17 Mai 1906, — vezi *Clunet*, 1912, pag. 1309), în articolul 10 al. I prevede că „femea măritată nu poate avea o altă naționalitate decât cea a bărbatului, chiar dacă între soți există separația de corp”. Acest text însă nu leagă autoritățile românești, în materie de naționalitate fiind de principiu că o țară nu este ținută a aplica decât legea sa teritorială, fără posibilitate de trimitere la legile străine.

Pe de altă parte, textul primului alineat din art. 10 al legii italiene asupra naționalității nu poate fi aplicat izolat, ci împreună și în concordanță cu celelalte dispoziții ale legii. Or, conform art. 11 al aceleiași legi, pentru ca femeia să urmeze naționalitatea soțului, trebuie să-l însotească pretutindeni, păstrând o reședință comună (vezi o decizie a Curții din Milan, 3 Martie 1921 în *Clunet*, 1922, pag. 194). Obligatorietatea reședinței comune este prescrisă de lege, fie că este vorba de un italian care se naturalizează aiurea, fie că este vorba de un străin care devine cetățean italian. Apoi, conform alineatului III al aceluiași articol 11 din legea italiană asupra naționalității, dacă soții sunt separați legal și nu au copii minori din căsătoria lor, femeia va putea să declare, că ea vroește să-și conserve naționalitatea sa proprie.

Iată, în întregime, textul art. 11 al legii italiene din 13 Iunie 1912 :

„Dacă bărbatul cetățean devine străin, femeia care păstrează

o reședință comună cu el, pierde naționalitatea italiană, în cazul când dobândește pe acea a soțului, însă ea poate redeveni italiană, conformându-se dispozițiilor articolului precedent.

„Dacă bărbatul străin devine cetățean, femeia dobândește naționalitatea italiană, când ea păstrează o reședință comună cu soțul ei.

„Dacă soții sunt separați în mod legal și dacă din căsătoria lor nu sunt născuți copii cari, conform articolului următor, câștigă noua naționalitate a tatălui lor, femeia va putea să declare că ea vroește să-și conserve naționalitatea ei proprie”.

Articolul 12 al legii, menționat în art. 11, se ocupă de efectele, pe care le are, pentru copii minori, schimbarea de naționalitate a părinților.

Prin urmare, femeia separată de corp este capabilă, conform legii italiene, să decidă singură de naționalitatea sa, declarând că vroește a-și conserva propria-i naționalitate, atunci când bărbatul, din italian, vroește a dobândi cetățenia într'un alt stat, sau când, din străin, vroește a deveni italian.

Capabilă, în aceste cazuri, de a reclama o naționalitate străină de cea a soțului, cu atât mai mult va putea separata de corp domiciliată în țara ei de origină, să-și reclame naționalitatea primă, în cazul când soțul separat rămâne italian.

De altfel, atribuirea obligatorie pentru soție a naționalității soțului, cu ocazia căsătoriei, nu ni se pare o consecință necesară a căsătoriei.

Dacă schimbarea de naționalitate a bărbatului, posterior căsătoriei, rămâne fără influență asupra naționalității femeii; dacă, după celebrarea căsătoriei, femeia măritată poate lua o altă naționalitate decât cea a bărbatului — și aceasta, după unii, chiar contra voinții bărbatului, cu singura abilitare a justiției (vezi *Clunet*, 1922, pag. 884, Nationalité) — nu vedem pentru ce s'ar interzice femeii de a-și rezerva, cu ocazia căsătoriei, calitatea sa de străină, neviolând prin aceasta o dispoziție de ordine publică (vezi Baudry-Lacantinerie, op. cit. No. 424 și 544).

Dacă femeia măritată, pentru a fi reintegrată în naționalitatea ei de origină, are nevoie de autorizația bărbatului, iar în lipsă, de abilitarea justiției; femeia separată de corp, având completa capacitate juridică, nu are nevoie de nici o autorizare pentru a obține acea reintegrare.

În diversele cazuri enunțate în cursul acestui articol, referitoare la posibilitatea femeii separate de a converti separația în divorț, ori de a divorța direct sau de a se remărita, femeia separată figurează în proces ca deja reintegrată în naționalitatea ei de origină — franceză or elvețiană — (vezi *Clunet*, 1922, pag. 456, Suisse, cazul Blanchetti; idem *Clunet*, 1922, pag. 715, privind pe franceza reintegrată după separația de corp de soțul ei italian).

Formele după cari fosta româncă separată de corp este reintegrată în naționalitatea ei de origină.

În Franța, conform art. 19 c. civ. francez modificat, reintegrarea este supusă agreeerii guvernului, care o acordă prin decret, dacă femeia declară că se fixează în Franța.

Din acest punct de vedere, textul actual al art. 19 din codul civil francez este mai puțin liberal decât vechiul drept francez, în care, după *Pothier*, francezii expatriați, spre deosebire de străini, recăpătau calitatea de francezi, prin simplul fapt al revenirii lor în patrie cu intenția de a se fixa și fără a fi obligați să obțină scrisori de reabilitare (vezi Baudry, op. cit. Nr. 552).

În dreptul românesc, legiutorul — ținând seamă că schimbarea naționalității femeii este un efect al căsătoriei, care trebuie să înceteze odată cu caza care l-a produs — consideră ca redevenită româncă, prin binefacerea legii, pe femeia rămasă văduvă prin moartea soțului sau legal despărțită, și aceasta, fără obligația de a se reintoarce în România cu autorizația guvernului și de a-și fixa domiciliul în țară.

La noi, — cu drept cuvânt observă *D-l Dimitrie Alexandrescu*, în tratatul său de Drept civil român, vol. I, pag. 380, ediția

OBSERVAȚIUNI asupra unui articol din legea chirilor

Și în legea închirierilor din 1923 și în cea actuală, există dispozițiunea că chiriașii și subchiriașii, care în înțelegere vor ascunde adevărata chirie a camerilor mobilate, pentru a lipsi pe proprietar de o parte din jumătatea acestei chirii pe care, proprietarului i-o dă legea, vor pierde beneficiul legii, adică prelungirea locațiunii.

Dacă articolul e astfel redactat, însemnează că, numai atunci chiriașii și subchiriașii, pierd beneficiul legii, când de conivență vor ascunde proprietarului, adevărata chirie a camerilor mobilate.

Ei bine, ar putea redactorul acestui articol să spună, când ar avea nevoie chiriașul principal de conivență?

Căci cum o să caute chiriașul conivența cu subchiriașul, când tocmai prin lipsa conivenței poate frustra pe proprietar fără să piardă beneficiul legii?!

A se înțelege cu subchiriașul, e mai greu, pentru chiriașul principal, de cât a făptui singur.

A se înțelege cu subchiriașul, pierde și beneficiul prelungirii locațiunii.

Lipsind însă, prin propria sa faptă, pe proprietar de partea sa legală, nu mai e de conivență cu nimeni și în acest caz, nici nu poate pierde beneficiul legii, căci articolul sancționează, numai în cazul conivenței.

Care e atunci, rațiunea acestei redactări? Unde e logica juridică a articolului? Când se poate el aplica?

În spiritul legii, prin acest articol, ar trebui sancționată fapta chiriașului, când lezează drepturile proprietarului. Acesta trebuie să fie scopul, și potrivit acestui scop, trebuie pedepsit chiriașul culpabil, pedepsind cea mai ușoară încercare, cel mai ușor mijloc prin care s'ar putea nesocoti prescripțiunile legii.

Dacă conivența chiriașului cu subchiriașul ar fi singurul mijloc de a leza pe proprietar în drepturile sale, natural că, articolul așa cum există, ar avea o perfectă redactare.

Dar redactarea e deplasată, căci așa cum se prezintă articolul, singurul mijloc al chiriașului de a nesocoti legea, în dauna proprietarului și cel mai ușor în același timp, e tocmai lipsa conivenței, care nu e sancționată.

Nici o greutate pentru chiriaș, decât să vrea.

În acest caz articolul, oferă chiriașului, în scopul său de a leza pe proprietar, mijloace cari, deși ilicite, totuși la adăpostul legii.

Cred că sancțiunea pierderii beneficiului legii, pentru chiriaș, trebuie aplicată, atunci când proprietarul e lipsit de partea sa legală, căci dacă legiuitorul s'a îngrijit de chiriaș să-i prelungească locațiunea, dându-i chiar drept să speculeze casa proprietarului, apoi s'a îngrijit într-o măsură oarecare și de proprietar, atribuindu-i jumătate din chiria camerelor mobilate.

Și aceasta fie că se întâmplă prin conivență, fie numai prin fapta chiriașului.

Nimic mai logic decât astfel, pentru că și într'un caz și în celălalt proprietarul tot e păgubit și legiuitorul s'a gândit să-i creeze drepturi din această pagubă, și n-a creat raporturi directe între subchiriași și proprietar.

Astfel ar avea rațiune articolul discutat și de multe ori ar putea fi aplicat, când chiriașul a dovedit că prin fapta sa a lipsit pe proprietar de partea legală ce i se cuvine.

Altfel așa cum e redactat articolul, chiriașul vinovat oferă în instanță diferența ascunsă până atunci — își recunoaște deci culpa — și judecătorii, festați de articolul legii, îi primesc oferta.

Cred că nu ar fi reformată de nici o instanță superioară hotărârea judecătorilor, cari ar proceda altfel, cu deosebire atunci când proprietarul declară că înțelege să

II-a — femeia redevine de drept româncă, „fără nici o manifestare a voinței sale, și această manifestare este neapărată numai în cazul când ea ar vroi să rămână străină; pe când în codul francez s'a admis soluția inversă; femeia, după acest codice, ca și după acel italian, rămâne străină, și numai prin manifestarea voinței sale, ea își redobândește naționalitatea sa de crigină. Este, deci, de mirat cum față cu un text atât de formal, unii susțin că femeia va rămâne străină și în urma desfacerii căsătoriei, până ce nu se va rosti, conform art. 18, că voește să-și redobândească calitatea de româncă. Aceasta însemnează a legifera, iar nu a comenta legea“.

Privind pe fosta româncă măritată cu un străin, ca redevinită româncă *ipso facto* după disoluția căsătoriei, legiuitorul român a fost determinat mai mult de motive de ordin sentimental și politic, decât de considerațiuni de natură juridică. Într'adevăr, din punct de vedere juridic, naționalitatea fiind raportul de drept care leagă pe un individ de un anumit stat, nu numai ruperea, dar și restabilirea acestui raport de drept ar trebui să rezulte din manifestări determinate de voință. Se poate, de sigur, susține, că legiuitorul a înțeles să suplezeze voinței tacite a femeii, de a nu se considera de altă naționalitate decât atâta vreme cât durează căsătoria, sau cât trăește în dependența și sub autoritatea soțului.

În ce ne privește, nu credem ca legiuitorul român să fi fost determinat de asemenea considerațiuni juridice. În materie de naționalitate, motivele de ordin politic și sentimental prevalează.

Un stat cu o populație rară dar cu bogății imense, sub a căruia protejire muncesc și prosperează peste 3 milioane de cetățeni adoptivi, avea cu atât mai mult datorita ca să-și reclame de ori unde pe cetățenii lui firești, ale căror legături cu patria sunt și mai profunde și mai durabile, căci aceste legături se reazimă pe unitatea de rasă, de limbă și de moravuri, precum și pe comunitatea de tradiție, de credințe și de aspirațiuni, — temeuri atât de decisive pentru sufletul omenesc, în cât nu rareori se spulberă căsătoriile, când în sufletul femeii izbucnește conflictul între obligațiunile ei de soție și sentimentul de atașament mistic pentru țara de origină.

De aceea, socotim ca naturală și politică soluția legiuitorului român, care a lăsat ca femeia să-și redobândească atât de ușor naționalitatea de origină, pierdută prin căsătoria cu un străin.

In rezumat :

Dobândirea naționalității soțului de către femeia măritată fiind un efect al puterii maritale, odată încetată această putere, femeia rămâne liberă, fie de a-și păstra naționalitatea dobândită prin căsătorie, fie de a-și reclama naționalitatea de origină.

Prin separația de corp, femeia recapătă întreaga capacitate civilă, putându-și, prin urmare, schimba naționalitatea fără nevoia vreunei autorizațiuni speciale.

Separația de corp neexistând în legislația românească și fiind contrară ordinii publice și bunelor moravuri în România, judecătorul român va trebui să considere ca divorțată pe româncă de origină separată de corp într'o țară străină, trăgând toate consecințele legale ale unei atari calificări.

Echivalând o sentință definitivă de separație de corp dată de Tribunalele italiene, cu o sentință de divorț, Tribunalele românești nu calcă nici Convenția dela Haga din 12 Iunie 1902, care nu este aplicabilă în speță, și nici legea italiană asupra naționalității din 13 Iunie 1912, chestiunile de naționalitate fiind chestiuni de ordine publică pentru fiecare țară, care, în această materie, este ținută a aplica numai legea sa teritorială.

Prin separația de corp, fosta româncă recapătă naționalitatea română *ipso facto*, fără a fi obligată la îndeplinirea vreunor formalități speciale, întru cât legea română, spre deosebire de alte legiuri, nu prevede atari formalități.

C. IONESCU-OLT

Doctor în drept, Avocat.

mentie pe subchiriași obligându-se să le servească camere mobilate și cerând numai aplicarea legii pentru chiriașul a cărui vinovăție ar dovedi-o.

Și cazuri de felul acesta s'au prezentat și de sigur se vor mai prezenta.

Pe cale de analogie căutând să dovedim imperfecțiunea articolului discutat, e ușor să ne gândim numai, că o sancțiune penală fiind personală, ea nu poate fi stearsă prin nevinovăția unuia dintre doi sau mai mulți inculpați.

Care ar fi rațiunea sau logica juridică, ca atunci când dintre doi sau mai mulți bănuți, unul fiind nevinovat să steargă prin nevinovăția sa culpa dovedită a celorlalți? E absurd.

Și dacă aceasta nu se întâmplă niciodată în afacerile penale propriu zise, pentru ce legiuitorul să o introducă în legea excepțională a chirii?

Isvorăște această lege dintr'un bun simț, altul de cât acela care e la baza tuturor legilor?

Poate fi o contrazicere atât de flagrantă în principiile de drept, cari toate au aceeași bază, aceiași rațiune, aceeași logică și morală? Nu!

Acesta e articolul care nu evidențiază câtuși de puțin grija pe care ar trebui să o poarte legiuitorul în mod deosebit legilor excepționale.

Cred chiar că imperfecțiunile de felul acesta influențează în rău asupra pornirii chirișilor. dintre cari unii, au ajuns nu numai să ceară exproprierea sau prelungirea contractelor pe 10 ani, dar să creadă că, din nenorocirea lor și a proprietarilor, ar putea storce mijloace de speculațiuni condamnable în detrimentul proprietarilor, și așa destul de năpăstuiți de timpurile în cari trăim.

DUMITRU I. GEORGESCU

Avocat. — București

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. III

Audiența dela 31 Ianuarie 1923

Președinția d-lui D. G. TĂZLĂUANU, Președinte

H. Ascher cu Firma L. Bercovitz

Decizia civilă No. 84

Convențiuni. — Interpretare de către instanța de fond. — Scapă controlului Inaltei Curți. — În ce condițiuni poate conduce la casare. — Art. 970 urm. c. civ. — Art. 32, § 6 L. C. de Cas. din 7 Febr. 1912.

Interpretarea în mod suveran a convențiilor aparține instanțelor de fond și scapă astfel de sub controlul Inaltei Curți. O interpretare chiar greșită nu poate duce la casare, decât numai atunci când prin ea s'ar schimba natura juridică a convențiilor.

Curtea,

S'a citit raportul d-lui Consilier Ar. Alexandrescu.

S'au ascultat: d-l avocat H. Trembinski în dezvoltarea motivului de casare și d-nii avocați D. Neagu și M. Gaster, în combateri.

Deliberând,

Asupra motivului de casare:

«Abuz de putere, violarea art. 969 cod. civ. și a tuturor textelor de lege referitoare la valabilitatea convențiilor, reaua interpretare a convenției mele cu firma L. Bercovitz».

Având în vedere că, prin deciziunea supusă recursului, Curtea de apel interpretând convenția părților, constată, în fapt, că firma intimată «Bercovitz» s'a obligat a plăti prețul în franci elvețieni, socotiți 3 lei și 10 bani francul, într'un cek asupra Băncii Schwetze-

reische Bancverein, din Zurich; că prin această convențiune, zice instanța de fond, firma Bercovitz a înțeles să emită dânsa cekul asupra Băncii din Zurich, iar nu să cumpere un cek emis de altă bancă din țară și să-l treacă prin gir recurentului, cum pretinde aceasta; că apoi Curtea de fond constată, în fapt, din propriile declarațiuni ale recurentului înaintea instanțelor judecătorești, că d-sa a refuzat să primească plata în modul stipulat în convențiune și a ținut numai decât să i se plătească în franci elvețieni efectivi sau într'un cek emis de o altă bancă solvabilă din țară, modalități de plată la care intimata nu consimțise; că, din acest refuz nejustificat a rezultat o întârziere a plății mărfurilor cumpărate, în care timp fluctuațiunile de valută au provocat urcarea valorii francului elvețian, față de leul românesc, într'o proporție neașteptată, împrejurare ale cărei efecte nu puteau fi suportate — argumentează Curtea de fond — decât de recurent, care era în culpă, întrucât nu acceptase încă dela început plata în condițiunile stipulate, adică într'un cek emis de firma Bercovitz asupra Băncii din Zurich, cu care dânsa se găsea în relațiuni de afaceri;

Că, judecând astfel, Curtea de fond nu a făcut decât să interpreteze în mod suveran convențiunea părților și să constate tot astfel împrejurările din care a putut deduce culpa recurentului, chestiuni de fond cari scapă de controlul Curții de casație;

Considerând că interpretarea în fapt a unei convențiuni, chiar dacă ar fi greșită, nu poate duce la casarea hotărârii ce se atacă, decât numai dacă prin această interpretare s'ar schimba natura juridică a convențiunii;

Că, de altfel, recurentul nici n'a formulat vreun motiv de casare relativ la denaturarea convențiunei.

Pentru aceste motive, Curtea, respinge recursul, etc.

NOTA. — Judecătorii pot fi chemați a interpreta nu numai legile, dar și convențiile părților, decât ori ele nu sunt clare și dau loc la o indoială oarecare. Decăteori însă ele sunt destul de clare și nu dau loc la nicio echivocă, interpretarea judecătorilor nu are loc. «*Cum in verbis nulla ambiguitas est, non debet admitti voluntatis quaestio*» (L. 25 § 1. Dig. XXXII, De legatis 3°).

Acest text este relativ la testamente, însă el se aplică, după părerea tuturor, și la convențiuni. (Vezi tom. V al Coment. noastre, pag. 238, text și nota 3).

Dacă termenii unui contract sunt clari și nu lasă nicio indoială asupra intențiunei părților contractante, zice art. 1281 din codul civil spaniol dela 1889, se va observa sensul literal al clauzelor. Dacă termenii contractului par însă contrarii intențiunei evidente a contractanților, va prevala această intențiune. «*Si las palabras¹⁾ parecieren contrarias á la intencion evidente de los contratantes, prevalecerá ésta sobre aquéllas*».

Dar, dacă, în cazul când clauzele unei convențiuni sunt clare și categorice, nu este permis judecătorilor fondului, sub aparența unei interpretări, să le denatureze, sau să le refuze efectele lor legale, substituindu-le pretinsa intențiune a părților contractante; în cazul însă când clauzele

1) Va să zică cuvântul românesc «palavră» este de origine spaniolă.

sunt obscure sau întunecoase, când, prin urmare, o interpretare este necesară spre a determina sensul și întinderea lor, judecătorii fondului au o putere suverană în această privință, și interpretarea lor, eroată chiar dacă ar fi, sau dacă ar constitui o judecată greșită (*un mal jugé*), scapă de sub controlul Curții supreme. (Cas. II, 23 Septembrie 1921, *Jurisprudența Română* din 1921, pag. 283, No. de ordine 283).

Numai atunci hotărîrea instanțelor de fond este casabilă când ele au schimbat sau denaturat natura juridică a convențiunii interpretate (art. 32, § 6, L. C. de Casație din 7 Februarie 1912). Vezi tom. V al Coment. noastre, pag. 288 și tom. VIII, partea II, pag. 196, nota 2. Cpr. Cas. I, Bult. 1910, p. 1720, etc.

În adevăr, dacă, în principiu, instanțele de fond sunt suverane spre a interpreta clauzele unei convențiuni, în scopul de a descoperi intenția comună a părților contractante, decăteori clauzele ei sunt obscure sau îndoelnice, ele nu pot însă, sub cuvânt de interpretare, să modifice clauzele ei precize și clare, cari nu lasă nicio îndoială, și să atribue părților o altă intenție decât aceea care rezultă din termenii firești ai convențiunii. (Cas. III, 18 Februarie 1921, *Tribuna Juridică* din 28 Mai 1922, partea II, *Jurisprudența*, No. 20, 21, p. 105, 106, cu observ. noastră).

În fine, Curtea de Casație s. I a decis, la 6 Decembrie 1920, cu drept cuvânt, că instanța de fond este în drept a stabili intenția părților, prin interpretarea clauzelor obscure sau întunecoase ale unei convențiuni. Odată însă această intenție a părților contractante determinată prin aprecierea lor suverană, proba testimonială este inadmisibilă, pentru a stabili contrariul ei. (*Curierul Judiciar* din 17 Iulie 1921, No. 26, pag. 411).

Acestea sunt hotărîrile cele mai recente ale jurisprudenței noastre asupra interpretării convențiilor. Ele sunt, de altfel, conforme jurisprudenței străine.

D. ALEXANDRESCO

Iași.

CAS. FR. (11 Octombrie 1919)

Convențiuni.— Interpretarea lor suverană de către instanțele de fond.— Stipulații diferite.— Indivizibilitatea lor.

Judecătorii fondului au o putere suverană pentru a interpreta convențiile dintre părți.

În speță, ele pot să decidă că toate stipulațiile cuprinse într-un contract au între ele o legătură intimă, fiecare din ele fiind cauza determinantă a celorlalte, și că toate formează, în comun intențiune a părților, un tot indivizibil, nulitatea uneia din aceste clauze aducând nulitatea tuturor celorlalte. (Recueil des Sommaires, anul 1920, pag. 212).

NOTA.— Jurisprudența franceză este constantă asupra acestui punct. Vezi Pand. Périod. 1906, 1. 215 și Recueil des Sommaires, anul 1907, p. 233, No. 1250.

S'a decis însă, cu drept cuvânt, că deși instanțele de fond au o putere suverană în ceea ce privește constatarea și aprecierea faptelor, precum și interpretarea actelor și a convențiilor dintre părți, fără ca hotărîrea lor să fie supusă controlului Curții de Casație, decăteori ele n'au denaturat sau schimbat natura juridică a acestor fapte sau convențiuni, totuși calificarea legală dată faptelor, astfel cum sunt constatate, constituie o chestie de drept, care cade sub controlul Curții supreme, de oarece misiunea acestei Inalte Curți este tocmai de a veghea ca legea să fie bine aplicată de către judecătorii fondului. Cas. rom. I, 12 Octombrie 1910, Bult. 1910, pag. 1335 și *Curierul Judiciar* din 1911, No. 2, pag. 11, etc.

Iași

D. A.

CAS. FR. (9 August 1919)

Convențiuni.— Interpretarea lor.— Puterea de apreciere a judecătorilor fondului.— Neschimbară lor sub cuvânt de interpretare.— Art. 1156 C. civil (977 urm. C. civ. rom.).

Decăteori termenii unei convențiuni sunt clari și precizi, judecătorii nu pot, sub cuvânt de interpretare, s'o denatureze și să introducă în ea o clauză care ar modifica în mod esențial efectele ei. (Recueil des Sommaires, anul 1920, pag. 213).

NOTA.— Jurisprudența este constantă asupra acestui punct. Vezi Cas. fr. Pand. Périod. 1906, 1. 133; Cas. rom. III, *Tribuna Juridică* din 1922, partea II (*Jurisprudența*), No. 20, 21, p. 105, 106, precum și observ. d-lui Prof. D. Alexandresco asupra deciziunii Curții noastre de Casație, din 31 Ianuarie 1923, publicată mai sus, tot în acest număr al revistei noastre. Cpr. Pand. fr., v° Oblig., 8057 urm., 8072 urm. Mai vezi Pand. fr., v° Cass. civile, 750 urm., 942 urm., etc.

(N. R.).

TRIBUNALUL NOTARIAT ILFOV

Audiența dela 27 Decembre 1923

Președinția d-lui ȘT. P. MIHĂILEANU, Judecător

Iancu și P. Iliescu cu I. Sârbu

Sentința civilă No. 269.

Contestațiune făcută de o terță persoană în contra unei puneri în posesiune, după ce jurnalul întocmit conform art. 403 pr. civ. a fost încheiat.— Dacă este tardivă atunci când atât punerea în posesiune, cât și jurnalul tribunalului, cum și contestațiunea s'au făcut în aceeași zi.— Art. 403 și 597 pr. civ.— Dacă se pot cere daune prin petițiunea de contestațiune.— Dacă se pot dijunge capetele de cerere ale unei contestațiuni.— Dacă este admisibilă în principiu o contestațiune făcută de un terțiu la o punere în posesie și dacă nu-i este deschisă acestuia decât calea acțiunii în revendicare.— Modul cum cumpărătorul unui imobil poate să intre în posesiunea imobilului cumpărat posedat de un terțiu.— Inadmisibilitatea cererii de chemare în garanție formulată de intimat în contra autorului său într-o contestațiune la o punere în posesie introdusă de un terțiu.

1. Contestațiunea făcută de o terță persoană în contra unei puneri în posesiune, după ce jurnalul întocmit conform art. 403 pr. civilă a fost încheiat, nu este tardivă atunci când atât punerea în posesiune, cât și jurnalul tribunalului, cum și contestațiunea s'au făcut în aceeași zi.

2. Prin petițiunea de contestațiune la o executare se pot cere daune pentru repararea vătămării aduse prin executare.

3. Nu se pot dijunge capetele de cerere ale unei contestațiuni.

4. Terțiul care a fost depozitat prin punerea în posesiune de către portărel a următorului, poate recurge la calea contestațiunii pentru ca, anulându-se procesul-verbal de punere în posesiune, să reintre în posesiunea imobilului de care a fost depozitat cu forța.

5. Cumpărătorul unui imobil nu poate să intre în posesiunea acelui imobil decât utilizând aceeași cale pe care autorul său era dator să o utilizeze în acest scop.

6. Cererea de chemare în garanție introdusă de cumpărătorul unui imobil în contra autorului său, cu ocazia unei contestațiuni la punerea în posesie a cumpărătorului asupra acelui imobil pe baza actului de cumpărare, introdusă de un terțiu care cu ocazia executării acelui act a fost depozitat de acel imobil pe care îl stăpânea de mai mulți ani, este inadmisibilă în principiu.

S'au ascultat: d-l avocat Chiriacescu, din partea contestatorului și d-nii avocați Traian Dimitriu și Hera, din partea intimatului.

Tribunalul,

Asupra incidentului ridicat de intimat prin care tinde la respingerea contestațiunii ca tardivă întrucât a fost făcută după ce jurnalul de confirmarea punerii în posesiune a fost încheiat de tribunal.

Având în vedere că din lucrările din dosar se constată în fapt următoarele:

La 6 Decembrie 1923 ora 10 a. m. portărelul acestui tribunal s'a transportat în comuna Colentina, unde, — după ce picherul a măsurat zona șoselei prin batre de țăruiși și a procedat apoi la măsurarea terenului, — a dispus îndepărtarea de pe teren a materialelor aflate pe el, declarând pus în posesie pe Ion Sârbu asupra acelui teren;

În aceeași zi de 6 Decembrie 1923 Corpul portăreilor cu adresa înregistrată de acest tribunal la No. 48.808 din 6 Decembrie 1923, înaintează acestui tribunal procesul-verbal de punere în posesie a lui Ioan Sârbu, pe care tribunalul primindu-l, întocmește, conform art. 403 proc. civ., jurnalul cu No. 9676 din aceeași zi de 6 Decembrie 1923 de confirmarea punerii în posesiune;

Tot la 6 Decembrie 1923 se înregistrează sub numărul 48.891 petițiunea intimatului Ion Sârbu, prin care acesta, cere grefei acestui tribunal să i se libereze o copie după jurnalul 9676/923, iar la No. 49.911 din aceeași zi de 6 Decembrie 1923 se înregistrează contestațiunea de față;

Având în vedere că intimatul susține că întrucât petițiunea prin care dânsul a cerut grefei copie după jurnalul No. 9676/923 poartă un număr de înregistrare anterior celui al înregistrării contestațiunii, aceasta este o probă evidentă că contestațiunea a fost înregistrată în ziua de 6 Decembrie 1923 posterior întocmirii jurnalului de confirmarea punerii în posesie ce poartă aceeași dată, așa încât ea este tardivă;

Considerând că potrivit art. 403 pr. civ. contestațiunile în materie de executări silitse se vor putea face în tot timpul cât ține executarea, ele ne mai putând fi primite de îndată ce cel din urmă act al executării, care este încheierea pe care o face tribunalul, fără citarea părților, îndată ce primește procesul-verbal de executare constatând săvârșirea executării, s'a îndeplinit;

Că dacă, pentru cel ce urmează să iasă dintr'un bun ne-mișcător, potrivit acestui text de lege și art. 597 pr. civ., intervalul de timp în care poate face contestațiune începe cu ziua în care a primit somațiunea prin care este invitat să delase imobilul, pentru o terță persoană care nu este încu-noștiințată de executare și care nu află de această măsură de cât în momentul executării, al punerii în posesiune a următorului, cea dintâi zi în care poate face contestațiune este însăși ziua punerii în posesiune a următorului, în care zi ea terță persoană, a luat cunoștiință de executare, intervalul de timp în care poate uza de această cale prelungindu-se până

în momentul încheerii ce o face tribunalul de săvârșirea executării;

Că o contestațiune introdusă de o terță persoană în chiar ziua executării, fiind făcută în cea dintâi zi în care acea persoană putea fi în măsură să o facă, nu poate fi privită ca tardivă pentru simplul motiv că, datorită unui prea mare zel din partea următorului, formalitățile au mers atât de repede încât în aceeași zi s'a încheiat și jurnalul tribunalului de săvârșirea executării, care ar fi fost semnat cu câteva momente mai înainte înregistrării contestațiunii, căci atunci ar însemna că pentru cei de al treilea termenul în care pot face contestațiune este redus la câteva ore, al căror număr este în funcțiune de mijloacele expeditiv ale următorului care are interes să accelereze lucrările, ceea ce nu a putut trece prin mîntea legiuitorului care a presupus că între punerea în posesiune și încheierea tribunalului trece un interval de timp apreciabil și cel puțin atât de lung cât să se poată redacta în cea mai mare pripă o contestațiune și să se înregistreze și care nu a fixat termenul pe ore ci pe zile;

Că graba pusă, în speță, de intimat ca în aceeași zi în care s'a dresat procesul-verbal de punere în posesie să se și înainteze acest proces verbal tribunalului și să se și încheie de către tribunal jurnalul de săvârșirea executării, ieșind astfel din rulajul obicinuit al tribunalului, care reclamă un timp mai îndelungat și mai cu seamă grija ce a avut-o de a cere o copie după jurnal, grăbindu-se ca petițiunea prin care cerea o astfel de copie să fie înregistrată înainte contestațiunii contestatorilor, făcută în aceeași zi, evidențiază intențiunea intimatului de a pune în imposibilitate pe cel pe care îl deposeda de a uza de calea contestațiunii spre a-l trimite la calea lungă și costisitoare a dreptului comun, ori o asemenea intențiune nu poate să-și ajungă scopul pentru că intimatul a uzat de un mijloc de locomoțiune mai lesnicios de cât contestatorul care până să ajungă din comuna Colentina la tribunal și să-și redacteze contestațiunea, pe care a introdus-o în prima zi în care o putea introduce, a întrebuințat un timp ceva mai lung;

Că incidentul fiind astfel nefondat, urmează să fie respins; Pentru aceste motive redactate de d-l judecător de ședință Ștefan P. Mihăileanu respinge incidentul... etc.

Tribunalul,

Asupra cererii intimatului de a se dijunge capătul din contestațiune privitor la daune de cellalt capăt privitor la anularea actelor de executare întrucât daunele nu pot fi cerute de cât pe calea acțiunii principale, iar nu prin petițiunea de contestațiune;

Având în vedere că prin contestațiunea de față contestatorul cere pe de o parte anularea actelor de executare, iar pe de alta suma de 30.000 lei ca daune;

Considerând că potrivit art. 399 și 400 pr. civ. cei de al treilea interesați sau vătămăți printr'o executare pot face contestațiune la executare;

Că scopul acestei contestațiuni este restabilirea, în ce-l privește pe cel de al treilea, a stărei anterioare executării, la ceea ce se poate ajunge prin anularea actelor de executare și repararea vătămării ce i s'a adus prin executare;

Că astfel fiind daunele ce tind la această reparare împreună cu anularea actelor de executare fac obiectul unei astfel de contestațiuni;

Că o astfel de interpretare a art. 399 și 400 pr. civ. nu este dezisă de nici un text de lege, căci nu există nici o dispozițiune care să interzică contestatorilor dreptul de a obține repararea vătămării aduse de executare pe această cale și nici un principiu de drept nu se opune la aceasta;

Că chiar dacă aceste daune nu ar putea fi cerute pe calea contestațiunii, aceasta nu înseamnă că capătul privitor la daune ar putea fi dijuns de capătul privitor la anularea actelor de urmărire, dijungerea neputând avea loc de cât când e vorba de două sau mai multe cereri ce sunt întrunite spre a fi judecate laolaltă, iar nu între capetele unei aceeași cereri, în care caz capetele de cerere ce nu ar putea fi încuviințate, indiferent din ce motive, urmează să fie respinse;

Că incidentul de dijungerea capetelor de cerere ale acțiunii fiind astfel nefondat, urmează să fie respins;

Pentru aceste motive redactate de d-l judecător de ședință Ștefan P. Mihăileanu, respinge incidentul... etc.

Tribunalul,

Asupra cererii intimatului de a se respinge ca inadmisibilă contestațiunea de față, întrucât ea de fapt este o cerere în revindicare care nu poate fi făcută de cât pe cale de acțiune principală;

Având în vedere că prin contestațiunea de față nu se tinde la revendicarea unui bun al cărui proprietari se pretind contestatorii și care s'ar afla în posesiunea intimatului, ci la anularea actelor de punere în posesiune a intimatului în executarea unui contract de vânzare-cumpărare intervenit între un anume Vasile Dumitrescu ca vânzător și intimatul ca cumpărător, asupra unui bun pe care contestatorii, — terțe persoane, — pretind că l-a posedat până în momentul deposedării lor cu forța de către portărelul acestui tribunal;

Că întrucât deposedarea lor pretind că a fost făcută prin executarea încuviințată de tribunal calea contestațiunei la această executare le este deschisă potrivit art. 399 și 400 pr. civ. pentru a putea intra în posesiunea bunului de care au fost deposedați în acest mod;

Că astfel fiind contestațiunea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă pe un asemenea motiv;

Pentru aceste motive redactate de d-l judecător de ședință Ștefan P. Mihăileanu respinge cererea... etc.

Tribunalul,

Asupra contestațiunei făcută, prin petițiunea înregistrată la No. 48.911 din 6 Decembrie 1923, de către Iancu și P. Iliescu, în contra executării actului de vânzare autentificat de acest tribunal la No. 9034 din 25 Aprilie 1923 și transcris la No. 5460 din aceeași zi, cerută de d-l I. Sârbu prin petițiunea înregistrată la No. 47.753/923 și efectuată de portărelul acestui tribunal prin procesul-verbal de punere în posesie din 6 Decembrie 1923, în urma ordinului de executare al acestui tribunal cu No. 12.340 din 1 Decembrie 1923, prin care cer anularea actelor de executare și prin consecință reintegrarea lor în terenul de care au fost deposedați, cum și 30.000 lei daune, cu cheltueli de judecată și execuție provizorie;

Având în vedere actele și lucrările din dosar, cum și concluziunile orale ale părților;

Având în vedere că din toate acestea se stabilește în fapt următoarele:

La 24 Aprilie 1922 cu contractul autentificat de acest tribunal la No. 9034 din 25 Aprilie 1922 și transcris la No. 5460 din aceeași zi Vasile P. Dumitrescu vinde intimatului Ion Sârbu un loc în suprafață de 348 m. p., 75 situat pe șoseaua București, învecinat la răsărit cu șoseaua București-Urziceni, la apus cu proprietatea Școlii comunale, la miazăzi cu terenul cedat de Ministerul de domenii comunei Colentina, iar la miază-noapte cu proprietatea lui C. Solacoglu, teren pe care îl cumpăraseră și dânsul cu actul autentificat de Judecătoria Ocolului rural București la No. 68 din 15 Aprilie 1921 și transcris de acest tribunal la No. 4248/921;

La 26 Noembrie 1923, pe baza art. 20 din legea autentificării actelor, intimatul Ion Sârbu cere învestirea acestui act cu formula executorie, iar la 29 Noembrie 1923 cere să se dispună, pe baza actului astfel investit, punerea sa în posesiune asupra terenului cumpărat, ceea ce se și efectuează prin procesul-verbal din 6 Decembrie 1923 dresat de portărelul Gh. Georgescu al acestui tribunal, punere în posesie atacată cu contestațiunea de față;

Având în vedere că contestatorii susțin că întrucât dânsii și autorii lor au posedat acest teren de mai bine de 35 ani, în mod ilegal au fost deposedați cu ajutorul forței publice de către intimat;

Având în vedere că din procesul-verbal de punere în posesie al portărelului, care constată că transportându-se la fața locului a găsit pe terenul pe care a declarat pus în posesie pe intimat o cantitate de lemne și o căpiță de fân aparținând contestatorilor, lucruri care a dispus să fie îndepărtate de pe teren, coroborat cu însăși răspunsurile intimatului la interogator ce i s'a luat în ședința de astăzi, — care recunoaște că pe acest teren contestatorii aveau depozitate materiale, diferite lucruri și zece vagoane lemne, cum și că grajdul contestatorilor construit pe terenul de alături, proprietatea necontestată a contestatorilor, se întinde cu un colț și pe terenul în litigiu, colț pe care intimatul cu ocazia

punerii în posesie l-a distrus, după cum a distrus tot cu acea ocaziune și ulucile ce despărteau acel teren de piața comunală, — cu faptul că Vasile Dumitrescu, autorul intimatului la 23 Septembrie 1921, prin petițiunea înregistrată la No. 7316 din acea zi de Juecătoria ocolului rural București, a revendicat de la Constantin Solacoglu, autorul contestatorilor, terenul în litigiu, acțiune care prin încheierea din 27 Decembrie 1921 a acelei judecătoriai a fost suspendată, cum și cu faptul că la 7 Noembrie 1923, prin petițiunea înregistrată la No. 23.211 de secțiunea II-a c. c. a acestui Tribunal, intimatul cerea isgonirea contestatorilor din acel teren pe calea procedurală a art. 66 bis pr. civ., se stabilește în fapt că terenul din posesiunea căruia au fost scoși contestatorii, cu forța publică, în ziua de 6 Decembrie 1923, pentru a fi pus în posesiune asupra lui intimatul, a fost posedat de contestatorii și autorul lor Constantin Solacoglu, cel puțin de la 23 Septembrie 1921, dată la care terenul în litigiu a fost revendicat de la autorul lor, de către autorul intimatului, deși contestatorii, în afară de actul de vânzare-cumpărare autentificat de acest tribunal la No. 6295 din 16 Martie 1922 și transcris la No. 3772 din 24 Martie același an, prin care dovedesc că au cumpărat acel teren de la Solacoglu, mai produc actul de vânzare-cumpărare, autentificat de acest tribunal la No. 6637 din 28 Mai 1897 și transcris la No. 1499 din 4 Iunie același an, din care rezultă că autorul lor Solacoglu a cumpărat acel teren de la Constantin Grigore, cum și actul de vânzare-cumpărare autentificat de acest tribunal la No. 8274 din 2 Septembrie 1885 și transcris la No. 1166 din aceeași zi cu care dovedesc că Constantin Grigore, autorul autorului lor, a cumpărat acest teren de la preotul Nae Bărbulescu și preoteasa Arghira, invocând astfel în favoarea lor o posesiune de mai bine de 38 ani, potrivit art. 1860 c. civ., verice posesor posterior având facultatea să unească posesiunea sa cu posesiunea autorului său;

Considerând că întrucât Vasile Dumitrescu, autorul intimatului, nu ar fi putut intra în posesiunea terenului posedat de contestatorii decât triumfând în acțiunea în revindicare pe care ar fi urmat să o întenteze în contra contestatorilor, — ceea ce a încercat să o facă, dar în urmă a renunțat, în contra autorului contestatorilor — nici intimatul Ion Sârbu, ayant cauze-ul lui V. Dumitrescu, nu poate să intre în posesiunea terenului ce i-a fost vândut de acesta decât utilizând aceeași cale;

Că întrucât intimatul, în loc să uzeze de calea acțiunei în revindicare, a deposedat cu forța pe contestatorii de terenul pe care aceștia îl posedau de mai mulți ani, contestațiunea este fondată și caută să fie admisă, anulându-se procesul-verbal de punere în posesiune a intimatului Ion Sârbu, cum și toat celelalte acte de executare, rămânând ca intimatul să uzeze de calea acțiunei în revindicare pentru a putea intra în posesiunea terenului asupra căruia se pretinde a fi proprietar;

În ce privește cererea contestatorilor de a li se acorda suma de 30.000 lei drept daune pentru vătămarea ce li s'a adus prin executare;

Având în vedere că din însăși răspunsurile intimatului la interogator se constată că acesta a distrus un colț din grajdul contestatorilor ce se întindea pe terenul în litigiu, cum și ulucile de pe o latură a terenului;

Că apreciind asupra acestor stricăciuni, se fixează valoarea lor la suma de 10.000 (zece mii) lei;

În ce privește execuțiunea provizorie cerută de contestatorii, întrucât orice întârziere periclitează în mod vădit interesele contestatorilor pe care îi pun în imposibilitate să se folosească de terenul a căror posesiune le aparține, ea, potrivit art. 129 § 8 pr. civ. urmează să fie încuviințată;

Având în vedere și cererea de cheltueli de judecată, apreciind le fixează la 1.000 (una mie) lei;

În ce privește cererea de chemare în garanție formulată de intimatul Ion Sârbu în contra autorului său Vasile Dumitrescu, pentru ca acesta să-l garanteze în cazul când, prin admiterea contestațiunei ar putea suferi în privința dreptului său de proprietate;

Având în vedere că întrucât prin contestațiunea de față nu s'a dedus în judecata tribunalului proprietatea terenului, căci ceea ce au urmărit contestatorii nu a fost revendicarea terenului din mâna intimatului, — în care caz cererea de che-

mare în garanție a acestuia în contra autorului său ar fi fost admisibilă în principiu, — ci anularea actelor forței publice cu ajutorul căreia contestatorii au fost deposedați de intimat de terenul pe care ei l-au posedat de mai mult timp și cum prin restabilirea lucrurilor în starea anterioară utilizării de către intimat a forței publice, nu s'a adus nici o atingere dreptului de proprietate al acestuia, care nu a fost în discuțiune, cererea de chemare în garanție, care din chiar termenii în care este redactată a fost făcută pentru cazul când intimatul «ar putea suferi în privința dreptului său de proprietate», este inadmisibilă în principiu;

Pentru aceste motive redactate de d-l judecător de ședință Ștefan P. Mihăileanu, Tribunalul admite în parte contestațiunea... etc.

(ss) Ștefan P. Mihăileanu; Mihail I. Grădișteanu.

BIBLIOGRAFIE

Principii de Drept Constituțional

Intr'o broșură de 200 pagini, apărută în editura «Cartea Românească», d-l I. N. Stambulescu, procuror general la Inalta Curte de Casație, ne înfățișează explicațiunea principiilor din noua Constituțiune a României întregite.

Este cunoscută atmosfera în care s'a votat Constituțiunea din 29 Martie 1923, violența discuțiilor din presa cotidiană și nivelul scăzut al discuțiilor din parlament cu ocaziunea votării ei.

Cine vrea n'are decât să compare discuțiunile Adunării Constituante dela 1866 cu acelea ale Adunărilor din 1923 și va vedea cât de serioase și de înălțătoare au fos acelea și ce lipsuri prezintă cele din urmă, deși împrejurările în care se prezintă națiunea întregită ar fi putut și ar fi trebuit să ofere unicului prilej toată măreția cuvenită și din punctul de vedere politic și din cel de vedere științific juridic.

Dar, din nefericire, oamenii la înălțimea unor asemenea timpuri au lipsit. Nu i-am avut nici pe cei politici nici pe juriștii dela 1866, fapt care a contribuit ca să ni se hărăzească un pact fundamental ca operă mai mult a oamenilor nespecialiști.

În atari condițiuni, explicațiunea principiilor unei asemenea legi, atunci când nu se întreprinde un studiu critic mai întins, trebuie făcută cu tot meșteșugul necesar și recunoaștem că eminentul magistrat a reușit pe deplin în sarcina ce și-a luat.

Date fiind proporțiunile acestui studiu, el va putea fi folosit nu numai de oamenii de drept ci și în învățământ întrucât nu există până astăzi o lucrare similară.

Scrisă într'un stil limpede și curgător, iar la fine reproducând și textul legii, lucrarea devine utilă dintr'un îndoit punct de vedere, fapt ce ne determină a o însemna în coloanele acestei reviste și a atrage binevoitoarea luare aminte a cititorilor noștri asupra ei. Costul, 40 lei.

Datorită inițiativei luate de d-l N. C. Schina, fostul Director al ziarului nostru, în calitate de tutore al minorilor defunctului Prof. I. Tanoviceanu, se va pune sub presă în editura «Curierului Judiciar»: **Cursul de Drept și Procedură Penală** (cele 3 vol. apărute și de mult epuzate ale regretatului Tanoviceanu).

Această operă a fost revăzută și complectată de un comitet de specialiști juriști: magistrați și avocați cu referințe și comparațiuni și la legile Austriace și Ungare.

Lucrarea va apare în 4 mari volume. Detalii în curând. Se vor lansa liste de abonament pentru amatori.

Anunțăm că s'a pus sub presă în editura Curierului Judiciar: **Cursul de drept comercial comparat**, ținut la Facultatea de Drept din București, cu studenții an. I de doctorat, de d-l Dr. C. A. Stoeanovici, suplinitorul d-lui Profesor Toma Stelian.

Sau tipărit 20 lecțiuni și continuă tipărirea pe măsura ținerii prelegerilor.

Se primesc abonamente la «Curierul Judiciar», Rahovei 5, București. Prețul unei fascicole de 32 pagini, lei 20 pentru studenți. Pentru provincie se adaugă 5 lei pentru porto postal recomandat. Nu se expediază decât contra cost mandat postal, notându-se pe verso «pentru Cursul de Drept comercial Stoeanovici, fascicola . . .».

A apărut în Biblioteca Cercului de Studii penale și penitenciare. **Erorile judiciare și reparațiunea lor**, de d-l Ion Rădulescu, doctor în drept din Paris și diplomat în științele penale. Prețul 20 lei.

Curentul Juridic, revistă lunară de doctrină, legislație și jurisprudență. Anul I, No. 1. Apare la Trg.-Mureșului, sub direcția d-lui Gh. Aronescu, președintele Tribunalului. Conține interesante jurisprudențe locale.

În Editura Soc. an. *Curierul Judiciar* va apare peste 10 zile primul volum: **Biblioteca Legilor uzuale Adnotate**, care va cuprinde: **Legea autentificării actelor** (Ediția II-a) revăzută și complectată cu doctrina și jurisprudența până la zi și **Legea de unificare și organizare a Corpului de avocați**, comentate de cunoscutul publicist și avocat d-l A. Lascarov-Moldovanu.

Ambele aceste legi vor fi însoțite în afară de comentarii, doctrină și jurisprudență până la zi și de *Expunerile de motive*, *Desbaterile parlamentare* complete și *Indice alfabetic*, care va înlesni foarte mult cercetările.

Prețul cu care se va pune în vânzare este de lei 80 la care se va adăuga lei 5 pentru porto postal recomandat.

Comenzile se primesc de pe acum la *Curierul Judiciar*. Pe cotorul mandatelor postale se va nota: pentru *Biblioteca Legilor Uzuale adnotate*, vol. I.

Rugăm stăruitor pe d-nii abonați din provincie a nu mai aștepta alte invitațiuni, sau sosirea încasatorilor, și a bine voi să trimită achitarea abonamentului prin mandat postal, direct la administrația ziarului „Curierul Judiciar“, București, Rahovei 5, notând pe cotorul mandatului „pentru abonamentul datorat partida No. . .“

Peste 8 zile va apare **No. 3 Biblioteca Marilor Procese**, care cuprinde în prima parte: **Procesul Amira**: Testament evacuat la Moscova. Reconstituirea lui (Pledoariile rostite la Inalta Curte de Casație de d-nii avocați S. Rosental, C. G. Dissescu, Mihail Antonescu, Istrate Micescu și Longin Heliade-Rădulescu, conținând sentința Trib. Ilfov s. II, decizia Curții de Apel Buc. s. IV-a cu Nota d-lui Prof. D. Alexandresco și decizia Inaltei Curți de Casație.

În partea II-a: Pledoariile d-lor avocați Matei Cantacuzino și Mihail Christea înaintea Secțiunilor Unite ale Inaltei Curți de Casație, în faimosul proces al exproprierei pădurilor din Basarabia.

S'a pus sub presă **No. 4**, care va cuprinde pledoariile marelui dispărut **Barbu Delavrancea** în afacerile: Socolescu și Caragea-Caion, precedate de două portrete literare, unul al lui Delavrancea, datorit cunoscutului nostru critic Eugen Lovinescu, și altul al lui Carageale, datorit academicianului Brătescu-Voinești.

Abonamentul anual costă: 800 lei p. Autorități, Case de Comerț, particulari; 500 lei p. avocați și 400 pentru magistrați.